

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE AHLAKİ
OLGUNLUK, SOSYAL İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK İYİ
OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OSMAN SAVAŞ

İstanbul
Haziran-2019

T.C.

**İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE AHLAKİ OLGUNLUK,
SOSYAL İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ
İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OSMAN SAVAŞ

Tez Danışmanı

Doc. Dr. Öğr. Üyesi Durmuş ÜMMET

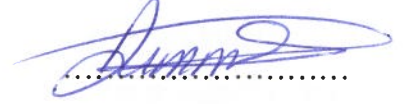
İstanbul

Haziran-2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

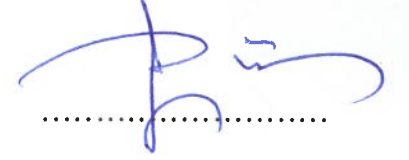
Danışman Doç. Dr. Durmuş ÜMMET

Üye Dr. Öğr. Üyesi Besra TAŞ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Turgay ŞİRİN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Üniversite Öğrencilerinde Ahlaki Olgunluk, Sosyal İyi Oluş Ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Osman SAVAŞ

ÖNSÖZ

Üniversite Öğrencilerinde Ahlaki Olgunluk, Sosyal İyi Oluş Ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi amacıyla yapılan bu çalışma, öncelikle değerli hocam aynı zamanda tez danışmanım olan, Doç. Dr. Durmuş ÜMMET'in rehberliği ve yardımlarının yanı sıra başvurmuş olduğum kaynakların ürünüdür. Kendisiyle birlikte geçirdiğim 3 yıl boyunca bana göstermiş olduğu ağabey samimiyetiyle yol gösterdiği için özellikle teşekkür ederim.

Tez süresinde ve öncesinde üzerimde emeği olan yaşadığım her sıkıntıda yanımda olan Dr. Besra TAŞ hocama da ayrıca teşekkürü bir borç bilirim. Tüm eğitim hayatım boyunca her daim bana destek olan, kendime olan inancımı kaybettiğim dönemlerde dahi bana her zaman inanan aileme teşekkür ederim.

Tez döneminde evlilik sürecinde olmamdan dolayı bana sabreden, vuslatımıza kavuşana kadar ve kavuştuktan sonra bana olan desteğiyle güç veren sevgili eşime teşekkür ediyorum.

Osman SAVAŞ
İstanbul-2019

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE AHLAKİ OLGUNLUK, SOSYAL İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Osman SAVAŞ

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Tez danışmanı: Doç. Dr. Durmuş ÜMMET
Haziran-2019, 75 Sayfa

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, sosyal iyi oluş ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Türkiye geneli üniversitelerde öğrenim gören 453 katılımcı oluşturmuştur. Yapılan araştırmanın verileri ‘‘Ahlaki olgunluk ölçeği’’, ‘‘Sosyal iyi oluş ölçeği’’, ‘‘Psikolojik iyi oluş ölçeği’’ ve ‘‘Kişisel bilgi formu’’ ile elde edilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları ile elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS-21 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizi için, tanımlayıcı istatistiklerden olan yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkileri görebilmek amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Ayrıca öğrencilerin ahlaki olgunluklarının psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşlarını yordayıp yordamadığını belirlemek için Basit Doğrusal Regresyon Tekniği Kullanılmıştır. Son olarak öğrencilerin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşlarının bazı demografik değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için parametrik ve non-parametrik fark testleri kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde öğrencilerin ahlaki olgunlukları ile hem psikolojik iyi oluşları hem de sosyal iyi oluşları arasında pozitif yönde tutarlı ilintiler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının hem psikolojik iyi oluş hem de sosyal iyi oluşlarını anlamlı şekilde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Fark testleri incelendiğinde ise; öğrencilerin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşlarının cinsiyetlerine, gelir düzeylerine ve yaşadıkları yere göre anlamlı şekilde değiştiği ancak yaşlarına, yaşamın çoğunu geçirdikleri yere ve doğup büyüdüğü coğrafi bölgeye göre değişmediği bulunmuştur. Elde edilen bulgular alan yazını ve başka araştırma sonuçlarına göre tartışılmış ve bu bulgulara göre bazı öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahlaki olgunluk, Psikolojik iyi oluş, Sosyal iyi oluş

ABSTRACT

ANALYSIS OF RELATIONS BETWEEN MORAL MATURITY, SOCIAL WELL-BEING AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF UNIVERSITY STUDENTS

Osman SAVAŞ

Master, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Durmuş ÜMMET

June-2019, 75 Pages

In this research, the relations between moral maturity, social well-being and psychological well-being levels of the university students are investigated. The study group of the research consists of 453 participants who are studying in Universities in Turkey in 2018-2019 education year. The data of research done are acquired with "Moral Maturity Scale", "Social well-being scale", "Psychological well-being scale" and "Personal information form". To analyze the data acquired via data collection tools, the SPSS-21 package program is used in the research. To analyze the data, descriptive statistics which are; percentage, frequency, average, and standard deviation values are calculated. Besides, in order to see the relationships between the variables, the Pearson Correlation Coefficient is calculated. Moreover, to determine whether students' moral maturity predicted their psychological well-being and social well-being, Simple Linear Regression Technique is used. Lastly, to determine whether to differentiate students' moral maturity, psychological well-being and social well-being according to some demographic variables, parametric and non-parametric difference tests are used. When the findings of the research are investigated, it is determined that there are positively meaningful relations between students' moral maturity and both psychological well-being and social well-being. In addition, it is discovered that students' moral maturity scores predicted their psychological well-being and social well-being in a meaningful way. When the difference tests are examined, it is discovered that; students' moral maturity, psychological well-being, and social well-being changed significantly according to their gender, level of income and place of residence, but did not change according to their ages, where they spend most of their lives and geographic region where they born and grew up. Acquired findings are discussed according to the body of literature and other research results and according to these findings, some proposals are brought forward.

Key Words: Moral maturity, Psychological well-being, Social well-being

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi.....	3
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sayıltıları.....	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6. Tanımlar	5

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ	7
2.1 Ahlak.....	7
2.1.1. Ahlak Kavramı.....	7
2.1.2. Ahlakın Temeli	7
2.1.3. Ahlak Gelişim Kuramları.....	8
2.1.3.1 Psikanalitik Kurama Göre Ahlaki Gelişim	8
2.1.3.2 Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramına Göre Ahlaki Gelişim	10
2.1.3.3 Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı	11
2.1.3.4 Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Kuramı	12

2.1.3.5 Erikson'a Göre Ahlak Gelişimi	15
2.2 Ahlaki Olgunluk.....	15
2.3 Etik	16
2.4 Sosyal İyi Olma.....	17
2.5 Pozitif Psikoloji.....	17
2.6 Öznel İyi Oluş	18
2.7 Psikolojik İyi Oluş	19
2.7.1. Psikolojik İyi Oluşun Alt Alanları	20
2.7.1.1 Özerklik (Otonomi).....	20
2.7.1.2 Çevresel Hâkimiyet.....	20
2.7.1.3 Bireysel Gelişim	21
2.7.1.4 Diğerleriyle Olumlu İlişkiler.....	21
2.7.1.5 Yaşam Amaçları.....	22
2.7.1.6 Kendini Kabul (Öz-Kabul)	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Modeli	24
3.2. Evren ve Örneklem	24
3.3. Veri Toplama Araçları	25
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	25
3.3.2. Ahlaki Olgunluk Ölçeği.....	25
3.3.3. Sosyal İyi Olma Ölçeği	26
3.3.4. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği.....	27
3.4. Verilerin Toplanması	27
3.5. Verilerin Analizi.....	27

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI.....	29
4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Sonuçlar	29
4.2. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Sosyal İyi Oluş Ölçeği'nin Toplam Puanlarına Dair Dağılımlar	32

4.3. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşları Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular	33
4.4. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Demografik Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Bulgular	35
4.4.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Veriler	35
4.4.2. Yaş Değişkenine İlişkin Veriler	36
4.4.3. Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer Değişkenine İlişkin Veriler	38
4.4.4. Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölge Değişkenine İlişkin Veriler	40
4.4.5. Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Veriler	43
4.4.6. Yaşanılan Yer Değişkenine İlişkin Veriler	47

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	49
5.1. Sonuç ve Tartışma	49
5.1.1. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşları arasındaki İlişkilere ve Yordayıcı Etkilere Dair Tartışmalar	49
5.1.2. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar	50
5.1.2.1. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar	50
5.1.2.2. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Yaşlarına Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar	52
5.1.2.3. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar	54
5.1.2.4. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölgeye Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar	55

5.1.2.5. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Gelir Düzeylerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar	57
5.1.2.6. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Yaşadıkları Yere Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar	58
5.2. Öneriler	59
KAYNAKÇA	61
EKLER.....	69
ÖZGEÇMİŞ.....	76

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	29
Tablo 4.2. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Dağılımları	30
Tablo 4.3. Öğrencilerin Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Dağılımları	30
Tablo 4.4. Öğrencilerin Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımları	31
Tablo 4.5. Öğrencilerin Gelir Düzeylerine Göre Dağılımları	31
Tablo 4.6. Öğrencilerin Yaşadıkları Yerlere Göre Dağılımları	32
Tablo 4.7. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Sosyal İyi Oluş Ölçeği'nin Toplamına Ait Örneklem Sayısı, Minimum, Maksimum, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	32
Tablo 4.8. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlik Katsayıları	33
Tablo 4.9. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluş Skorları Arasındaki İlişkileri Ortaya Çıkarmak İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Hesabı Sonuçları	33
Tablo 4.10. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Psikolojik İyi Oluş Puanlarını Yordanmasına İlişkin Bulgular	34
Tablo 4.11. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Sosyal İyi Oluş Puanlarını Yordanmasına İlişkin Bulgular	34
Tablo 4.12. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Olup Olmadığı İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi	35
Tablo 4.13. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluşlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Olup, Olmadığı İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	36
Tablo 4.14. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluşlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Olup, Olmadığı İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	36
Tablo 4.15. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşma Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	37
Tablo 4.16. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşma Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	37

Tablo 4.17. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşım Farklılaşmadımı Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	38
Tablo 4.18. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Farklılaşım Farklılaşmadımı Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	39
Tablo 4.19. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Farklılaşım Farklılaşmadımı Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	39
Tablo 4.20. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Farklılaşım Farklılaşmadımı Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	40
Tablo 4.21. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölge Değişkenine Göre Farklılaşım Olup, Olmadımı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	41
Tablo 4.22. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölge Değişkenine Göre Farklılaşım Durumu Olup, Olmadımı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	42
Tablo 4.23. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölge Değişkenine Göre Farklılaşım Durumu Olup, Olmadımı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	43
Tablo 4.24. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Durumu Olup, Olmadımı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	44
Tablo 4.25. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Ahlaki Olgunluk Değerleri İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Mann Whitney “U” (Benferonni Düzeltmeli) Sonuçları.....	44
Tablo 4.26. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Durumu Olup, Olmadımı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	45
Tablo 4.27. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Psikolojik İyi Oluş Değerleri İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Mann Whitney “U” (Benferonni Düzeltmeli) Sonuçları	45

Tablo 4.28. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Psikolojik İyi Oluş Değerleri İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Mann Whitney “U” (Benferonni Düzeltmeli) Sonuçları	46
Tablo 4.29. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu Olup, Olmadığı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	46
Tablo 4.30. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Farklılaşma Durumu Olup, Olmadığı İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	47
Tablo 4.31. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Farklılaşma Durumu Olup, Olmadığı İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	48
Tablo 4.32. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Farklılaşma Durumu Olup, Olmadığı İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	48

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı	10
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

PİO	: Psikolojik İyi Oluş Ölçeği
AOÖ	: Ahlaki Olgunluk Ölçeği
SİOÖ	: Sosyal İyi Olma Ölçeği
SPSS	: (Statistic Packets For Social Seciences) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi
Akt	: Aktaran
ev	: Çeviren
Ed	: Editör
sf	: Sayfa
vd	: Ve Diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Grup davranışları sergileyen hayvanlar ilkel toplumsal yapılar olarak ele alındığında, canlılığın büyük bir kısmı yaşayışlarını kendilerinin oluşturdukları toplumsal yapılara göre düzenlerken, bu yapıların dışında kalan diğer canlılar da dolaylı olarak, bu toplumsal devinimden etkilenir. Nitekim toplum ve toplumsallığı gelişmişliğine göre bir hiyerarşide değerlendirecek olursak; bu hiyerarşinin en üst seviyesinde insan ve insanın sergilediği toplumsal ve sosyal davranışlar gelir.

Grup – Topluluk davranışları ilkel zamanlarda, korunma içgüdüsünün ve yardımlaşmanın bir gereği iken bugün gelinen noktada insanlığın birçok noktada ilerleme kaydedebilmesi için en önemli ve olmazsa olmaz bir bileşenidir. Toplumsallığın sağladığı fizyolojik ihtiyaç giderme yetilerinin yerini toplumsal kalkınma, bilim üretme, refahı yükseltme, ahlakî ve manevî korunma alırken, fizyolojik korunma ihtiyacının yerini büyük ölçüde değerlerin, ahlakın ve maneviyatın korunması, kültürün sürdürülebilirliğinin sağlanması almıştır. Diğer yandan Durkheim şöyle nitelemiştir: “Sosyal yaşamın potansiyel faydaları arasında şunlar yer almaktadır: sosyal bütünlük ve dayanışma, aidiyet ve birbirine bağlılık duygusu, paylaşılan bilinç ve kader ortaklığı duygusu” (Akt. Durkheim, 1951).

Bu süreçte toplumsal yapıyı değişen bu amaçların etrafında şekillendirmek ve daha etkin hale getirmek, eğitim faaliyetlerine -hatta kurumsal eğitim çalışmalarına- yüklenmiş bir vizyon halini almıştır. Bireyin topluma aidiyet hissi kazandığı, toplum için çalışma bilincinin geliştiği, toplumun ortak noktalarıyla bağlantı kurduğu ve en nihayetinde çoğulun içinde benliğini inşa ettiği yegâne yapı günümüz insanlığında eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumlarını farklı açılardan bu değerlere katkı seviyeleri noktasında değerlendirmek mümkündür. Ancak son ürün ve çıktılar açısından bakıldığında eğitimin son basamağı ve bireyin artık erişkin fikirlerinin olgunlaştığı ve karar mekanizmalarının çalıştığı dönem olan üniversite dönemini, en önemli dönemlerden biri olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır. Eğitim, bireyi değiştirip

dönüştüren bir yapı olmakla beraber günümüzde toplumu bir arada tutan, yaşatan, geliştiren ve hafıza aktarımını sağlayan en önemli olgudur.

Teknolojinin ve ekonominin toplumu kalkındırmasının yanında eğitimin diğer bir hayati katkısı ve işlevi olarak ahlak ve etik inşası, gelişimi ve toplumda yaygınlaştırılması değerlendirilebilir. Ahlak, insanın toplum içindeki her türlü davranışlarını ve onlarla olan ilişkilerini düzenlemek amacıyla ortaya konulan ilkelerin, kuralların tamamıdır (Erdem, 2003). Bu noktada ahlakın ve ahlaki olgunluğun toplum yaşamı için ne derece vazgeçilmez olduğu, tarihsel süreç içerisinde toplumların yaşadığı birçok felaket ve kaosun bireysel ve/veya toplumsal ahlak yoksunluğuna bağlı olmasıyla açıklanabilir. Toplumun iyi oluş özellikleri bireylerin iyi oluş özelliklerine bağlı olduğu gibi bireylerin iyi oluş özellikleri de toplumun iyi oluş özelliklerine bağlı olmasıyla bir yönüyle döngü oluşturur. Bu durum sosyal iyi oluş ve psikolojik iyi oluş tabanında genel ve spesifik olarak incelenebilecek iki ana alanda tecessüm eder. Sosyal iyi oluşun farklı şekillerde tanımlandığı görülmüştür. Blum (1976), sosyal iyi oluşu pozitif sosyal davranış şeklinde tanımlamış, Sintonen (1981) ise sosyal iyi olmayı sosyal katılımı eş tutmuştur. Keyes (1998), “Sosyal iyi olma bireyin toplumda kendi durum ve işlevlerini değerlendirmesidir” şeklinde tanımlamıştır. İyi oluş kavramı farklı şekillerde tanımlanmakla beraber psikolojik iyi oluş için birbirine yakın tanımlar yapılmıştır. Hedonik yaklaşımda iyi oluş, kişinin yaşamdan aldığı haz ve doyum olarak nitelenmesiyle birlikte, bu kişinin öznel değerlendirmesine dayanmaktadır (Hefferon ve 12 Boniwell, 2014). Eudemonik yaklaşımda iyi oluş ise bireyin tam olarak psikolojik fonksiyonda bulunması demektir ve psikolojideki kavramsal karşılığı “psikolojik iyi oluş”tur (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002). Psikolojik iyi olma düzeyi bilişsel ve sosyal yanların pozitif değerlerde olmasının yanında fizyolojik etkileri de olan bir durumdur. Psikolojik iyi olma düzeyi sosyo-demografik değişkenlerden ve nöroendokrin sistemin düzenliliği, bağışıklık, kalp-damar, hızlı göz hareketleri (REM) (Ryff, Singer ve Love, 2004) gibi birçok değişken açısından incelenmiş ve olumlu işlevselliğe katkı sağlayan bir yapı olduğu bulgulanmıştır (Ryff ve Singer, 1998).

Sonuç olarak insan ve toplum ayrılamaz iki varlık haline gelmişken, toplumun sağlığı için insanın, insanın sağlığı için ahlakın iyileştirilmesi ve olgunlaştırılması gerekmektedir. Günümüzde eğitim kurumları özellikle üniversiteler toplumun gençleri

üzerinde bu selahiyeti güderek eğitim yapan önemli kuruluşlardır. Ahlakın topluma ve bireye kazandırdığı en önemli iki dinamizm olarak da sosyal iyi oluş ve psikolojik iyi oluş söylenebilir. Yapılan bu çalışma öğeleri bir illiyet bağı içerisinde bilimsel arka planlarıyla inceleyerek, ilinti, ilişki, neden sonuçlar kurmuş ve sosyal iyi oluş, ahlak, toplum ve psikolojik iyi oluş kavramları üzerinde odaklanmıştır.

1.1. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, “üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, sosyal iyi olma ve psikolojik iyi oluş özellikleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır? Şeklinde yapılandırılmıştır. Bu ana problem cümlesi çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1.2. Alt Problemler

1. Öğrencilerin ahlaki olgunlukları ile psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşları arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
2. Öğrencilerin ahlaki olgunlukları psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
3. Öğrencilerin ahlaki olgunlukları, cinsiyetlerine, yaşlarına, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere, doğup büyüdüğü coğrafi bölgeye, gelir düzeylerine ve yaşadıkları yere göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin psikolojik iyi oluşları cinsiyetlerine, yaşlarına, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere, doğup büyüdüğü coğrafi bölgeye, gelir düzeylerine ve yaşadıkları yere göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin sosyal iyi oluşları cinsiyetlerine, yaşlarına, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere, doğup büyüdüğü coğrafi bölgeye, gelir düzeylerine ve yaşadıkları yere göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma; ahlaki olgunluk, sosyal iyi olma ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kavram olarak iyi oluş insanların çevrelerini daha olumlu ele alabilmelerini ve güncel problemlerle daha etkili şekilde başa çıkmalarını sağlaması açısından büyük öneme sahiptir. Günümüzde özellikle artan rekabet koşullarında insanların karşılaştığı baskı ve zorluklar göz ardı edilmeyecek boyutlara kadar ulaşmıştır. Bu nedenle insanların iyi oluşlarını yaşamlarının her döneminde koruyabilmeleri kolay gözükmemektedir. Ergenlik döneminde ve erken yetişkinlik dönemlerinde insanların kimlik arayışı içinde olmaları, akademik olarak başarı kaygısı yaşamaları, gelecekle ve kariyerle ilgili belirsizlik içinde olmaları karşılaşılan problemleri daha da çoğaltmaktadır. Dolayısıyla farklı ortamlarda insanların psikolojik iyi oluşlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi için yapılan bu çalışma son derece önemlidir.

Yapılmış olan bu çalışmada üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş, ahlaki olgunluk ve sosyal iyi olma düzeyleri arasındaki ilişkilerin daha iyi şekilde anlaşılması hedeflenmiştir. Üniversite öğrencilerinin, öğrenimlerinden sonra hayata atılarak, kuracakları aile, iş ve sosyal yaşamlarında da sağlıklı ve başarılı bireyler olmaları açısından bu ilişkilerin ortaya çıkarılması son derece önemlidir. Ayrıca bu çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsiyet, doğup büyüdüğü coğrafya, ekonomik gelir düzeyi, yaşadıkları yer gibi bağımsız değişkenlerde öğrenciler arasındaki ahlaki olgunluk, sosyal iyi olma ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin ve birbirleriyle ilişkilerinin daha detaylı bir şekilde ortaya konulabilmesi için incelenmiştir. Üniversite öğrencileri arasında, ahlaki olgunluk, sosyal iyi olma ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin anlaşılması bu kişilerin ihtiyaç duydukları alanlarda danışma ve eğitim programları hazırlanmasına olanak sağlayacaktır.

Bu çalışma pozitif psikoloji ve öznel iyi oluş alanında da çok çalışılan konu olmasına rağmen birebirleriyle ilişkilerini ortaya koyan henüz bir çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla, bu çalışma ahlaki olgunluk, sosyal iyi olma ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkileri ortaya koyma ve pozitif ve mutlu insanların deneyimlerini nelerin arttırdığının anlaşılmasına katkı sağlama açısından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya dahil edilen üniversite öğrencilerinin, verilerin toplanması amacıyla uygulanan, ölçme araçlarına içtenlikle ve samimiyetle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma, 2018-2019 yılında Türkiye geneli öğrenimlerine devam eden Üniversitelerin lisans öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma verileri Psikolojik iyi olma ölçeği, Sosyal iyi olma ölçeği ve Ahlaki Olgunluk ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Örneklem grubundan elde edilen araştırma sonuçları verilerin analizinden ortaya çıkan bulgularla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Ahlak: Ahlak, bireyin sosyal çevresiyle ilişkileri ve her türlü davranışlarını düzenlemek maksadıyla ortaya konulan ilkelerin, kuralların tamamıdır (Erdem, 2003).

Ahlaki Olgunluk: Ahlaki olgunluk, bireyin duygu, düşünce, yargı, tutum ve davranışlarındaki her türlü ahlak dışılığı ve sapmayı vicdanında hemen hissedebilmesini sağlayan mükemmellik düzeyidir (Kaya ve Aydın, 2007).

Etik: Etik, iyi ve kötü olanı, doğruyu ve yanlış sorgulayan bireyin yaşamına dair hedeflerini inceleyen ahlaki bir hayatın temel unsurlarını ortaya koymaya çalışan özel bir felsefe alanı olarak açıklanabilir (Cevizci, 2008:5).

İyi Oluş: Bireylerin iyi olma durumunun psikolojik açıdan değerlendirilmesidir (Eryılmaz, 2014). Ergenler açısından bağlılık, kararlılık, iyimserlik, ilişkililik ve mutluluk özelliklerini içeren bir üst kavramdır (Kern, Benson, Steinberg ve Steinberg, 2016).

Öznel İyi Oluş: Öznel iyi oluş (Subjective well-being), bireyin sahip olduğu olumlu ve olumsuz duygulara ve yaşamdan aldığı doyuma ilişkin olarak yaptığı öznel ve bilişsel bir değerlendirmedir (Diener, 1984).

Psikolojik İyi Oluş: Kişinin yaşama dair oluşturduğu amaçlarını, sahip olduğu potansiyellerin farkındalığı ve diğer kişilerle ilişkilerinin kalitesini tanımlamaktadır (Ryff ve Keyes, 1995).

Sosyal İyi Olma: Sosyal iyi olma kavramı Keyes (1998)'e göre “bireyin toplum içindeki konumuna ve işlevselliğine ilişkin değerlendirmesidir” (akt. Kaya,2013).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.Ahlak

Bu başlık altında genel olarak ahlak kavramına ve bu başlık altında ele alınan konulara yer verilmiştir.

2.1.1.Ahlak Kavramı

Ahlak, insanların iyi ve kötü yönlü davranışlarının tümüdür. Ahlak kelimesinin kökeni Arapçada "hulk" kelimesine dayanmaktadır. Terim olarak ahlak, toplumun örf ve adetler, değer yargıları ve kurallardan oluşan yapısını inceler. Bu yapı bireyin bir grubun veya toplumun sahip olduğu iyi ve kötü olarak belirtilen davranışlarını ortaya koyar ve birey ve toplumu bu yönde yönlendirir. Ahlakın tanımı bilim dallarına göre veya bakış açılarına göre farklılık gösterebilir. Bu nedenle de tanımı da çeşitlilik göstermektedir. Bu tanımlardan bazıları şöyledir;

- Ahlak; insanın iyi veya kötü olarak tanımlanan ve iradesiyle ortaya koyduğu davranışlarıdır.
- Ahlak; insanın bir amaca matuf kendi isteğiyle iyi davranışlar göstermesi veya kötü davranışlar sergilemekten kaçınmasıdır.
- Ahlak; toplumsal kurallardır.
- Ahlak; toplum tarafından uzun zaman içerisinde benimsenen ve insanların birbirleri ile ilişkilerini düzenleyen kurallar ve inançlarıdır.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse ahlak, farklı anlamlara karşılık gelmekle birlikte, davranışlarının ve toplum içinde bireylerin birbirleri ile olan ilişkilerini toplumun oluşturduğu iyi veya kötü olarak nitelendirilen kurallardan oluşan, insanların uymak zorunda olduğu bütündür (Aydın, 2003).

2.1.2. Ahlakın Temeli

Ahlakın temeli konusunda birbirinden farklı kuramlar çeşitli düşünceler tarafından oluşturulmuş olsa da ahlakın temel kuramları genel olarak duygu, haz, akıl, din gibi çeşitli sınıflandırmalara ayrılmıştır.

İnsan tabiatındaki duyguların ahlakın temel kaynağı olarak gören görüşün en önemli temsilcisi olan David Hume, bir davranışın temelinde ahlakılığın ve erdemliliğin olamayacağını çünkü geri planda insanın duygularının, hazlarının ve düşüncelerinin olduğunu belirtir. Bu eylem gerçekleştirilirken olguların onaylanıp onaylanmamasının akılla değil duygu ile gerçekleştiğinden bahseder (Hume, 2009: 316).

Immanuel Kant'a göre ahlak yasasının ancak akıl ile bilinebileceğini ve ahlaklı olmanın temelini kesin olan buyruğa herhangi bir şey gözetmeden uymaya çalışmaktır. Bu kesin olan buyruk evrensel olması istenen bir ilkeye göre (maksime) eylemde bulunmaktır ve tektir. "Öyle bir davranışta bulun ki, eylemin maksimi bu davranışla evrensel bir yasa olabilsin." (Kant, 1995: 4,38).

Din kaynaklı olan ahlak kuramlarının özelliği ise dine ve Yaratıcının varlığına ve buyruğuna boyun eğmekle gerçekleştiğini varsayar. Bu düşüncelerde temelde aynı olsa da kendi içlerinde İlahi nesnelcilik ve İlahi öznelcilik olarak farklılıklar göstermektedir (Draz, 1993: 4-11). İlahi nesnelcilik düşüncesine göre ahlaki ilke ve kurallar Yaratıcının bizzat buyruğudur, bu sebeple boyun eğmek gerektiğini dile getirirken diğer bir düşünce olan İlahi öznelciliğe göre ise akıl ve din aynı temellerden beslendikleri için birbirini desteklediğini ve gerçeklediğini savunur Örneğin; "Yalan söylemek kötüdür." olgusu, Yaratıcının iradesi bu şekilde olduğu için kötüdür derken diğer tarafta yalan söylemenin kötü olduğu Yaratıcının buyruğu olduğu gibi insan aklıyla da ulaşılabilecek bir durum olduğunu kabul etmektedir (Kazanç, 2003: 22,243).

2.1.3. Ahlak Gelişim Kuramları

2.1.3.1. Psikanalitik Kurama Göre Ahlaki Gelişim

Psikanalitik kuram, Freud tarafından geliştirilen ilk psikolojik ahlak gelişimi kuramıdır. Freud, ahlakın doğuştan gelen bir sosyal öğrenme sorunu olduğunu belirtmiştir. Freud'a göre Ahlak gelişimi, doğuştan itibaren ilk beş yılda gerçekleşmektedir ve sonraki süreçte kuramsal olarak önemli bir değişiklik olmadığını belirtmektedir.

Psikanalitik kurama göre duygusal-güdüsel bir süreç olarak değerlendirildiği ahlak ve kişilik gelişimini, Freud id, ego ve süper ego arasındaki denge durumuna bağlamaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996: 247).

İd, insanın doğuştan sahip olduğu güdülerin tümüdür. Enerjisini bedensel süreçlerden alan id, engellenmeye dayanamayıp fazla enerjisini aktarma yoluna gider (Yanbastı, 1996: 21). Haz prensibine göre çalışır, kural tanımaz. Davranış bu ruhsal enerjiyle belirlenmektedir. Doğuştan gelen, kural tanımayan, doymayan istek ve arzuların kaynağı olan id, yaşamak için gerekli olan ruhsal enerjinin ilk kaynağı olup, cinsellik ve saldırganlık enerjilerinin temel deposudur. Kişiliğin temel sistemidir. Büyük çoğunlukla bilinç dışı ve farkındalık dışıdır. İnsanın yaşamı boyunca varlığını sürdürür (Ersanlı, 2012: 212).

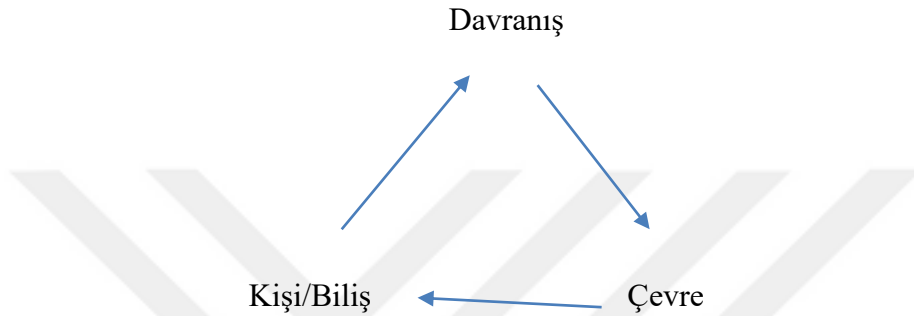
Kişiliğin bilinçli, mantıklı, akılcı ve pratik yanı olarak ortaya çıkan ego aynı zamanda bireyin çevresiyle etkileşimidir. Bilinç düzeyindeki algılardan, anılardan, duygu ve düşüncelerden oluşur. Ego bireyde doğumdan sonraki süreçte eğitim yoluyla gelişen kişilik dizgelerinden biridir. Bireyin davranışlarını mantık ve gerçeklik ilkesine göre işler. İd'in koruyucusu ve yöneticisidir. İd'den gelen istek ve arzular ile dış dünya arasında düzenleyici rol oynar. Bunu yaparken dış gerçekleri de hesaba katarak, içten gelen gereksinimler ile dış koşulları da dengelemeye çalışır. Ego, bilinçli zihin örgütü olup gün içinde gerçekleşen ruhsal olaylardan hangilerinin bilince çıkacağına karar verir (Çağdaş ve Seçer, 2002: 103).

Kişiliğin en son gelişen ve üçüncü dizgesini oluşturan süperego, doğuştan var olmayan ve çocuğun sosyal çevre ile etkileşimi sonucu sonradan gelişen kişilik alt sistemidir. Süperego, çocuğa anne, baba ve toplum tarafından aktarılan, ödül ve ceza uygulamalarıyla pekiştirilen geleneksel değerlerin içsel temsilcisidir. Kişiliğin ahlaki yanını temsil eder. Ahlaki gelişim, suçluluk, utanç ve aşağılık duyguları aracılığı ile cinsel ve saldırgan dürtülerin süperego ile kontrol edilmesiyle gerçekleşir. Yargılama ve cezalandırma yoluyla ruhsal yapıyı düzenler. Ahlak kuralları çerçevesinde davranışların kurallara uygunluğuna karar verir. Süperego bireyin toplumun onaylayacağı yönde davranmasını sağlar. İd ile karşıt görüşte olan süperego, id'in ahlak dışı arzularını engellemeye, ego'yu ahlaki amaçlara yöneltmeye ve kusursuz olmaya çalışır. Süperego, bütün ahlaki unsurları ve baskıları bünyesinde barındırır. İnsan yaşamında en yüksek değerler olarak her ne varsa, süperego hepsini temsil etmektedir. Süperego'nun gelişmişlik düzeyi, bireyin ahlaki olgunluğunun bir ölçüsüdür (Freud 1994: 86-91; Freud 1997: 86 Freud 1997a: 66-67).

2.1.3.2. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramına Göre Ahlaki Gelişim

Bandura bilişsel süreçlerin, çevre ve davranışla önemli bağlantıları olduğunu öne sürmektedir.

Bandura yaptığı ilk araştırma programında, öğrenmede gözlemlemenin önemine dikkat çekerek başkalarının ne yaptığını gözlemleyerek taklit etme yöntemine odaklanmıştır.

Şekil 1. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı (Santrock, 2012a).

Bandura'nın tasarladığı öğrenme gelişim modeli davranış, kişi/biliş ve çevre unsurları arasındaki ikili etkileşime dayanmaktadır. Burada kişinin öz standartları davranışına tesir ederken davranışı ise çevreye tesir etmektedir. Çevrenin ise kişiyi bir davranışı yapmaktan vazgeçiren doğru ve yanlış standartlarını oluşturmasında tesir edici bir faktör olduğu görülmektedir. İnsanların davranışlarını etkileyen içsel standartları olduğu gibi toplumların (çevrenin) da insanların standartlarını etkileyen genel kabulleri (standartları) vardır. Çevrenin kişiye tesiri kişide öz düzenleme mekanizmasını harekete geçirir ve bu etki kişinin öz yaptırım ile davranışını düzenlemesini sağlar. Burada Bandura örnek verirken çevrenin öz kriteri olarak ahlaki standartları, öz yaptırım ile de kişinin ahlaki standartları çiğneyerek ayıplanmaktan çekinmesiyle oluşacak yaptırımı göstermektedir (Bandura, 2002).

2.1.3.3. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı

J.Piaget ahlak gelişimini, çocuklarda bilişsel gelişime bağlı gelişim özellikleri gösteren bir süreç olarak değerlendirmiştir. Piaget, Çocukları oyun oynarken gözlemleyerek incelemiştir. Gözlemleri sonucunda çocukların oyun kurallarını daha az anladıklarını fark ederek, çocuklara kurallarla ilgili sorular sormuştur ve aldığı cevaplar doğrultusunda ahlaki gelişim evrelerini belirlemiştir.

Piaget'in araştırmaları neticesinde, ahlak gelişiminin evreler şeklinde geliştiğini ve bu gelişimin zihinsel gelişime paralel gerçekleştiğini ortaya koydu (Çileli, 1986: 49). Ayrıca çocuğun bilişsel gelişimi ile ahlaki gelişimi ve yargılarının birbiri ile bağlantılı olduğunu ileri sürmekteydi. Piaget'e göre iki ile beş yaş arasındaki çocukların kuralları yoktur. Beş yaşından on yaşına kadar olan çocukların ise kuralları fark ettikleri ve kabul ettikleri halde kurallara uyma hususunda tutarlı olmadıkları görülür. Piaget, çocukta 0-6 yaş arasında kural kavramının oluşmadığından dolayı ahlak kavramının da olmadığına inanmaktadır. Bu nedenle ahlak gelişimi işlem öncesi dönemden somut işlemler dönemine kadar başlamaz (Senemoğlu, 2011). Piaget'e göre çocuklar bilişsel gelişim dönemleri ile somut işlemler dönemleri arasında ahlaki gerçekçidirler. Yani durum ve olayları somut olarak neticelerine göre değerlendirirler. Bu dönemde çocuklar davranışlarını sonuçlara göre değerlendirirler (5 fincan kıran bir çocuğun, 1 reçel kavanozunu düşüren çocuğa göre daha kabahatli olarak görülmesi). Piaget bunu the principle of moral realism olarak adlandırmıştır (Berkowitz, 1964: 44).

Piaget, ahlak gelişimini 1. Dışsal kurallara bağlılık dönemi, 2. Ahlaki özerklik dönemi olmak üzere iki dönem olarak incelemiştir.

Dış Kurallara Bağlılık Dönemi: Yaklaşık 4-8 yaş arasını kapsamakla birlikte 10 yaşa kadar süren işlem öncesi ve somut zihinsel işlem dönemlerini de içine alan ahlaki gelişim dönemidir. Çocukta görülen ilk ahlak gelişimidir ve yetişkinin dışarıdan yaptığı baskı ve yönlendirmelere göre şekillenir. Çocuğun yetişkin bireye duyduğu saygı ve otoritesinin etkisiyle oluşur. Çocuk okul öncesinde bu ahlaki gelişime göre hareket eder (Çağdaş ve Seçer, 2002). 6-12 yaş arasındaki dönemi kapsamaktadır. Ve bu dönemde ahlaki gerçeklik söz konusudur. Çocuk, kuralların mutlak, değişmez ve evrensel olduğuna inanır. Otoriteye kayıtsız şartsız uyma eğilimi gösterir. Çocuğa ebeveyn ve yetişkin bireyler tarafından yapılması ya da yapılmaması gerekenler söylenir

(Senemoğlu, 2011). Ebevyen ve Yetişkin bireylerin koyduğu kurallara sorgulamadan bağlılık s3z konusudur (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Ahlaki 3zerklik D3nemi: Bu d3nemde kuralların 3nemini ve gercek anlamını kavramaya başlayan cocuk için ahlak kuralları, mutlak ve değişmez değil, şartlar gerektiğinde değiştirilebilen, 3znel ve g3receli kurallardır. ocuk, bu d3nemde bilişsel olarak da soyut işlemler d3nemine geğmiştir. Yine bu d3nemde ocuk, ebevyen ve yetişkin ile tek taraflı ilişkisinden çok akran grupları ile kooperatif faaliyetlere y3nelir (Çağdaş ve Seçer, 2002). Çocuğun başka çocuklarla etkileşim ve işbirliği içinde olması kurallar ile ilgili fikirlerinin değişmesine neden olur ve bu doğrultuda ahlak ilkeleri de değişmeye başlar. Kuralların ihlal edilmesi ve ceza anlayışına niyet gibi değişkenleri de katmayı 3đrenir (Dilci, 2014).

2.1.3.4. Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Kuramı

Ahlak gelişimini bilişsel esaslarla irdeleyen ilk bilim insanı Piaget'dir fakat Kohlberg, ahlaki evre kavramını geliştirmiş ve geliştirmiş olduğu bu kavramı ahlaki yargıların değerlendirmesinde kullanmıştır. Kohlberg, ahlaki gelişim kavramlarını altı evrede 3 d3zeyde ele almıştır. Kohlberg sınıflandırmasını kullandığı ahlaki ikilemlere verilen cevapları değerlendirerek gerçekleştirir. Bu sınıflandırma sonucunda temel olarak Gelenek 3ncesi d3zey, Geleneksel d3zey, Gelenek Sonrası d3zey olmak 3zere 3 d3zeyli bir ahlaki yapıya ulaşır. Kohlberg herkesin ilk evrede başladığını ve birçoğumuzun yalnız ikinci evreden geçerek 33nc3 evreye ya da y3ksek olasılıkla d3rd3nc3 evreye kadar ilerleyebileceğini 3ne s3rm3řt3r. Besinci evre d3ř3k bir olasılıktır; altıncı evrede ise neredeyse imk3nsızdır (Baston, Schoenrade ve Ventis: 1993: 62).

Gelenek 3ncesi D3zey

En alt ahlaki seviye olan bu d3zeyin karakteristiği, ahlakın somut değerlerle ele alınmasıyla birlikte otoriteye boyun eğme ve bencillik etkindir.

Birinci Evre: Bağımlı Evre

Otoriteyi memnun edecek ve cezaya sebep olmayıp doğru olan davranıştır. Evrenin iğeriği; doğru, kural ve otoriteye k3r3 k3r3ne boyun eğmedir. Ana amaç cezadan ve

maddi zarardan kaçınmaktır (Çileli, 1986b: 49). Değerlendirmelerde benmerkezciliğin hâkim olmasıyla sergilenen davranışın altında yatan niyet veya neden kıvranılmadığı gibi bir davranışa verilen ceza da anlamlandırılmaz. Burada önemli olan davranışın fiziksel açıdan ortaya koyduğu sonuçlardır. Tıpkı yakalanmadığı sürece kopya çeken öğrencinin davranışının normal olması veya bu davranışa kıyasla daha büyük bir şey çalan daha hırsızdır, gibi.

İkinci Evre: Bireycilik, Karşılıklı Çıkar Alışverişi

Bu evrede kişisel çıkarların daima önde olduğu fakat başkalarının da olduğunun farkındalığı ve herkesin değer ve çıkarlarının farklı farklı olabileceği kavranmaya başlanır. Diğerinde olduğu gibi burada da değerlendirmeler hâkim olup, bu değerleri adil bir alışveriş aracılığıyla elde edebilmektir. Adil yargı, bireye kazandırdığı yararlı sonuçlara dayanır (Aydın, 2003: 47).

Geleneksel Düzey

Benmerkezci düşünceden empatik düşünceye geçişin olduğu bu düzeyde kurallar insanların geneli tarafından kabul edilir.

Üçüncü Evre: Kişiler arası Uyum ve Bağlılık, İyi Çocuk Eğilimi

Bu evredeki ahlaki yargılamada toplumda kabul görmek ahlaki yargılamada esastır. Önemli olan Beklenen davranışı gerçekleştirmek olduğu gibi aynı zamanda kurallara uygun hareket etmek ve bir güven ortamı oluşturmaktır. Kurallara bağlılık ve iyi adam olma, altın kuraldır (Aydın, t.y.: 48). Bireyde benmerkezci düşünceden uzaklaşma diğer insanlarla paylaştığı değerlerle gerçekleşir.

Dördüncü Evre: Toplumsallaşma ve Vicdan

Toplumsal değerlerin korunması bu evrede önemli olup her ne kadar vicdanımızla çatışsa da toplum düzeni için davranmak esastır. Bu esasın doğrultusunda ahlaki yargı gelişir.

Kısacası bu evre, yargısal davranışların temelini oluşturan vicdanın devreye girmesiyle oluşur.

Geleneksel Sonrası Düzey

Bu düzey Kohlberg tarafından ahlaki ilkelerin içselleştirilmesi ve ideal haline getirilmesi yönüyle gerçekleştirilebileceğine işaret eder.

Besinci Evre: Toplumsal Sözleşme ve Bireysel Haklar

Kuralların, toplum hayatını korumak ve kişisel hakları güvenceye almak için eleştirilip sorgulandığı bu dönemde toplum yararına olmayan kurallar değiştirilebilir.

Nitekim insan hayatı her şeyin üzerindedir ve buradaki amaç tek başına kural demek değildir.

Evrenin Sosyal içeriği; Toplum üstünde bakış açısını, toplumun bağlılık ve anlaşmalarından önde gelen, değer ve hakların varlığının farkında olan, akılcı bireyin bakış açısıdır(Aydın, t.y.: 48). Örnek vermek gerekirse hırsızlığın hiçbir şekilde meşru bir davranış olmadığı ama çalmanın cezasının da hiçbir zaman ölüm olamayacağı gibi.

Altıncı Evre: İnsan Hakları ve Evrensel İlkeler

Evrensel ahlaki ilkelere göre düşünmenin ve hareket etmenin esas olduğu bu evrede ahlaki yargılama da bu evrensel ilkelere göre yapılır. Temelde adalet, eşitlik ve insan hakları bulunmakta olup amaç insandır. Ahlaki yargının en güçlü düzeyinin olduğu bu döneme çok az insan ulaşabilir.

Kohlberg'in geliştirdiği kuramdaki ahlaki dönem ve düzeyler incelendiğinde, çatışan istek ve değerlerin olduğu bir ortamda ahlaki yargının yapılması veya böyle bir gelişimin olması insanın toplumda ahlaki bir rol üstlenmesinin serüvenine işaret ederek, ikilemlerle başa çıkmanın zorunlu bir sonucudur. Ahlaki yargılama yeteneği, birbiriyle çatışan taleplerin ve değerlerin bulunduğu bir ikilem durumunda, bütün taleplerin perspektiflerinin üstlenilmesi, dikkate alınması ile her bir perspektiften bakıldığında da en adil görünen çözümün bulunacağı adalet problemlerinde tespit edilebilir. Bu, Kohlberg'in Ramls'dan aldığı ideal rol üstlenme sürecidir (Çiftçi, T.Y: 51).

2.1.3.5. Erikson'a Göre Ahlak Gelişimi

Erikson çocukların ahlak kurallarını ebeveynlerinden öğrendiğini savunur. Erikson'un kuramına göre, ahlak gelişimi açısından gurur da en az suçluluk ve utanç duyguları kadar önemlidir (Akt. Bee & Body, 2009).

Erikson (1970) ahlak gelişimini üç evre olarak ele almıştır; *çocuklukta belli değerlerin öğrenilmesi, ergenlikte ideolojik ilgiler ve yetişkinlikte etik sağlamlaştırma*. Erikson'a göre bireyler, ergenlik sırasında kimliklerini ararlar. Eğer ergenler, çocukluk döneminde elde ettikleri ahlaki ve dini inançlarıyla hayal kırıklığına uğrarlarsa muhtemelen amaç duygularını kaybedecek ve yaşamlarının boş olduğunu hissedeceklerdir (Akt. Santrock, 2012b).

Erikson'a göre, tutarlı bir kimlik duygusunu oluşturmak uzun zaman alan bir süreçtir. Ergenlik ve gençlik üzerine yazı yazan çoğu yazar, kimlik keşfinin genç yetişkinliğe kadar sürdüğünü savunmuşlardır. Fakat ergenlerin bir kimlik bunalımı yaşadığını düşünmektense, genç bireyin kimliğinin farklı yönlerini ilgilendirebilen ve ergenlik, genç yetişkinlik yılları boyunca zamanla farklı noktalarda yüzeye çıkabilen bir dizi bunalım olarak görmek büyük bir olasılıkla olayı daha anlamlı kılmaktadır (Akt. Steinberg, 2013).

2.2. Ahlaki Olgunluk

Bireyin ahlaki değerlerinin gelişiminde ulaşabileceği en yüksek makam ahlaki olgunluk. Ahlaki duygu, düşünce, yargı, tutum ve davranış bakımından yetkin ve zirvede olma durumu ve bu duruma en zengin, en gerekli ve en dolgun anlamını veren ahlaki niteliklerin toplamını ifade eder (Lickona, 1991). Ahlaki olgunluk bireyin zamana ve şartlara bağlı kalmaksızın, yalnız başına olduğu anlarda bile içselleştirdiği ahlaki değerlerine aykırı etmemeyi gerektiren kişilik özelliğidir. Ahlaki olgunluğa erişmiş kimsenin güvenilir, saygılı, kendini kontrol edebilen, yaptığı eylemin farkında olan, empati yeteneği iyi olan ve ahlak dışı bir durum anında vicdanında hissedebilen olgunluk düzeyidir.

Ahlaki olgunluk ile ilgili ulusal ve uluslararası yaptığımız araştırmalarda çoğunda karşımıza Lawrence Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Kuramı çıkmaktadır. Kohlberg'in

öne sürdüğü ahlaki değer yargı düzeyleri, aynı zamanda ahlaki olgunluk düzeyleri olarakta değerlendirilir (Şengün, 2008).

Kohlberg bireylerdeki ahlaki gelişim düzeylerini üç maddede ele almıştır. Bunlardan ilkinin ‘‘gelenek öncesi’’ düzey olarak isimlendirmiştir. Bu düzeyde otoriteye bağıllık vardır ceza ve ödüle göre hareket edilir. Bu düzeyde ki yargı ve ahlaki düşüncenin temeli, dış kontrol, nedeni yaptırım ya da ödüdür. Ahlaki yargılar bu gelişim basamağında dış otoritenin bakış açısına dayanır. İkinci ahlaki gelişim düzeyi, ‘‘geleneksel’’ düzeydir. Kişinin içinde bulunduğu toplumun değerleri ve ahlak kurallarını olduğu gibi benimseyip kabul ettiği düzeydir. Bu düzeyin ahlak anlayışına göre, yalnız toplumsal düzene uymak yeterli değil, bu düzeni desteklemek, savunmak, yaşatmak, korumak ve sürdürmek de önemlidir (Şengün ve Kaya, 2007: 51-64). Üçüncü ve son basamak düzeyi ‘‘gelenek sonrası’’ düzeydir. Bu düzeyde birey ahlaki kuralları kabul eder ve bu kuralları kendi bakış açısına göre yeniden tanımlar. Toplumsal değerlerin değişebileceği ve yeniden düzenlenebileceğinin değerlendirildiği ahlaki gelişim düzeyidir.

Kohlberg’e göre, bireylerin büyük kısmı ahlaki olgunluk seviyesi bakımından ikinci düzeydeki ‘‘geleneksel ahlak’’ seviyesinde bulunurlar. Çok az kısmın üçüncü seviyedeki, yüksek ahlak seviyesi olan ‘‘gelenek sonrası’’ ahlak düzeyine geçebilirler. Kohlberg’in kendisinden etkilendiği Kant’a göre ise, ahlaki olgunluğun en yüksek düzeyine ulaşabilmek, eylemleri, evrensel ilkelere göre yargılayabilmeyi gerektirir (Habermas 1990: 150).

2.3. Etik

Etik, insanlık tarihi boyunca var olan felsefik bir kavramdır. Karmaşık bir kavram olması nedeniyle birden fazla tanımı vardır. Bu karmaşıklığın nedeni kişilerin bütün davranışlarının temelini incelemesinden kaynaklanmaktadır.

Tanım olarak açıklayacak olursa etik, insanların bireysel ve toplumsal olarak kurdukları ilişkilerin temelinde yatan iyi-kötü, doğru yanlış gibi kavramları, ahlaki açıdan araştıran felsefi disiplin olarak isimlendirilebilir (İşgüden ve Çabuk, 2006: 62). Ahlak üzerinde durarak onun kurallarına belli yasalarla ulaşma çabası da etik olarak tanımlanabilir.

2.4. Sosyal İyi Olma

Sosyal iyi olma terimi yapılan literatür taramalarında bireysel, toplumsal ve ekonomik olarak ele alındığı görülmektedir. Öznel iyi olma ve psikolojik iyi olma kavramları insanların iyi olma seviyelerini psikolojik süreçler yönünden açıklarken, diğer taraftan da özellikle sosyoloji, sosyal çalışma (Gamble, 2012: 669-689) gibi alanlarda iyi olma, farklı bağlamlarda farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Sosyal alanda iyi olma kavramı daha çok toplumsal ve objektif düzeydeki değişkenler üzerinden tanımlanmıştır(Shapiro ve Keyes, 2008: 329-346). Sağlıklı bireyler içinde bulunduğu toplumun geleceğine umutla bakarlar ve toplumun potansiyelini rahatlıkla gözlemleyebilirler. Sosyal açıdan sağlıklı bireyler kendilerinin ve çevresindeki bireylerin sosyal gelişim için, potansiyel fayda olduğunu görebilirler(Keyes, 1998: 122). Bu nedenle toplumda mutlu olan ve sosyal olarak iyi olan bireylere ihtiyaç vardır.

Yapılan literatür taramasında araştırmacılar sosyal iyi olmayı farklı terimlerle yorumlamışlardır. Sintonen (1981) ise sosyal iyi olmayı sosyal katılımı eş tutmuştur, Blum (1976), sosyal iyi oluşu pozitif sosyal davranış şeklinde tanımlamıştır(Tekin, 2014: 42). Yapılan tanımlamalar arasında en dikkat çeken Keyes tarafından olmuştur. Keyes (1998: 122),“Sosyal iyi olma bireyin toplumda kendi durum ve işlevlerini değerlendirmesidir”, şeklinde tanımlamıştır. Keyes sosyal iyi olmayı beş başlıkta ele almıştır, Sosyal kabul edilebilirlik, sosyal entegrasyon, sosyal katkı, sosyal aktüellik ve sosyal uyumluktur.

2.5. Pozitif Psikoloji

Pozitif Psikoloji, kişilerin hayata karşı mutlu olmalarını ve hayattan doyum alabilmelerini sağlamak için üst düzey performansa ulaşmayı amaç edinen bilim dalıdır. Pozitif psikoloji, bireylerin güçlü yönleri, sahip oldukları pozitif özellikler, motive eden durumlar, erdemleri ve davranışları bilimsel olarak araştırarak bu yönleri anlayıp bireylerin hayatlarında nasıl daha etkin hale getirip, hayat kalitelerini artıracakları üzerinde çalışır (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000: 5-14; Sheldon, Kashdan ve Steger, 2011). Psikoloji genel itibarıyla, psikolojik bozukluklara ve sorunlara çözüm bulmayı amaçlarken; Pozitif Psikoloji, sağlıklı kişilerin daha mutlu

olmalarını ve yaşamdan tatmin olmanın yollarını keşfetmelerini amaçlıyor. Pozitif Psikoloji, kişileri hayattan anlam bulmaya, mutlu eden şeylere odaklamaya, olumlu düşünme yöntemlerine, hoşgörüye, neşeye, mutlu bir yaşama ve hayattan doyum sağlamaya yöneliyor. Bu çerçevede Pozitif Psikoloji, sadece tozpembe bir hayat yaşamayı teşvik etmez; aksine davranışlardan hâsıl olabilecek sorunlara bilimsel teknik ve yöntemler kullanılarak çözüm teklifi getirir ve inter-disipliner anlamda kendisine yakın bilim dallarına metotlar sağlayarak geliştirir (Ceylan, 2013).

Pozitif psikoloji sadece olumlu duygulara ve olumlu düşüncelere odaklanmaz daha ötesine odaklanır. Nelerin toplulukları ve kişileri güçsüzleştirdiğinden ziyade, nelerin geliştirdiğine odaklanır. Pozitif psikolojiye „mutlulukla ilgilenen bilim dalı“ olduğu söylenerek eleştiriler yöneltilmiştir. Pozitif psikoloji olumsuz duyguların önemini kabul eder ve onların varlığını inkâr etmeye kalkışmaz. Genel psikolojinin aşırı şekilde olumsuz odaklanması gibi pozitif psikolojide kutuplaşmanın olası tehlikelerinin farkında olmalıdır (Heffron, Boniwell, 2014).

2.6. Öznel İyi Oluş

Pozitif psikolojinin üzerinde önemli çalışmalar yaptığı kavramalardan biri de “öznel iyi oluş” tur. Öznel iyi oluş kavramı uzun yıllar bilim adamlarının dikkatini çeken bir konu olmasına rağmen sistematik olarak çalışılması ve ölçülmesi son yıllara dayanmaktadır (Diener, Suh ve Oishi, 1997: 25-41). Öznel iyi oluş, bireylerin kendi durumları hakkında yargıda bulunması ve yaşamlarını nasıl değerlendirdiklerinin bilimsel adıdır. Bu alanda doktora çalışması yapan Wilson (1967), mutlu bireylerin, genç, eğitilmiş, sağlıklı, dışa dönük, gelir düzeyi iyi olan, iyimser, kaygıdan uzak olan, evli, dindar, yaşam amacı olan ve entelektüel olduğunu belirtmektedir (Akt. Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999).

Bradburn (1969) öznel iyi oluşu insanların yaşantıları neticesinde ortaya çıkan olumlu ya da olumsuz duygularına ilişkin değerlendirme olarak açıklar (Akt. Diener, 1984: 542-575). Diener öznel iyi oluşu, kişilerin kendi hayatlarını değerlendirmesi olarak açıklamaktadır. Bu değerlendirmeler ağırlıklı olarak kişinin yaşam memnuniyeti, evlilik memnuniyeti veya kendine ilişkin memnuniyete odaklanmasıdır. Değerlendirmelerin sonucu daha duygusal veya bilişsel olabilir. Öznel iyi oluşun bu

nedenle minimum üç bileşeni bulunmaktadır. Bu bileşenler olumlu duygulanım ve duygu durum, olumsuz duygulanım ve duygu durum ve son olarak memnuniyet bileşenidir.

Yapısal eşitlik modelinin kullanılmasıyla, öznel iyi oluşu oluşturan üç alanın Geçerliliği deneysel olarak da desteklenmiştir:

1. Kişinin yaşamını bilişsel değerlendirmesi (yasam memnuniyeti veya mutluluk)
2. Olumlu duygulanım
3. Olumsuz duygulanım (Arthaud-Day, vd. 2005: 445-476).

Olumlu duygulanım; hoş ruh hali, mutluluk ve sevinç dediğimiz duyguları belirtir. Olumlu duygulanım bireylerin olaylar karşısında göstermiş olduğu tepkilerin yansımaları olduğu için öznel iyi oluş kavramının da bir parçasıdır. Bu tepkiler bireyin yaşamını gelişmesine fayda sağlayan yollardandır.

Olumsuz duygulanım; bireylerin yaşamlarında meydana gelen olaylar karşısında ortaya çıkan olumsuz neticelere karşı, vermiş oldukları tepkiler sonucu ortaya çıkan hoş olmayan duygulanım halidir. Hoş olmayan tepkiler Endişe, üzüntü, kızgınlık, suçluluk, düşmanlık, stres, utanma gibi şekillerle meydana gelir.

Öznel iyi oluş, bireylerin öznel yaşantılarında meydana gelen hoş duyguların daha çok deneyimlendiği bir ruh halinin dışında, başkalarının nasıl algıladığından bağımsız olarak, bireyin kendi yaşantısını ne ölçüde istenilir, memnuniyet verici ve güzel algıladığıdır(Diener, 2009a: 11-58).

2.7. Psikolojik İyi Oluş

Bireyin mutluluk ve mutsuzluk duygularının çıkış noktası insanın iyi olmasına dair her dönemde hâkim olan ve var olan şartlarla paralellik gösteren yaklaşımlar olarak açıklanmıştır. Psikolojik iyi oluş bireyin ruhen iyi olma halidir. İnsanların ihtiyaçları ne kadar çok karşılanırsa bireylerin psikolojik iyi oluş seviyesi de o derece iyi olur. Psikolojik iyi oluş ile bireylerin ihtiyaçları arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Bu ihtiyaçlar kişinin gelişim zamanlarına uygun olmalı ve gelişim zamanına göre gerçekleştirilmelidir. Kişiler aynı gelişimsel zamanda olsalar bile ihtiyaçları algılamalarında farklılıklar meydana gelebilir. Psikolojik iyi oluş için

kişinin ihtiyaç analizi yapılmalı ve gelişim dönemine göre karşılanmalıdır (Yapıcı, 2007).

2.7.1. Psikolojik İyi Oluşun Alt Alanları

Ryff, psikolojik iyiliş kavramını daha kolay anlaşılır hale getirebilmek, geniş bir perspektif sunmak için psikolojik iyi olma ile ilgili literatürel anlamda sentezleşme yaparak, psikolojik iyi olmanın daha çok pozitif yönünü ortaya çıkarmıştır (Akın, 2013: 23-58). Ryff (1989: 35-55)'e göre, psikolojik iyi olma, bireyin yaşam tarzlarından meydana gelen çok yönlü bir durumdur. Ryff (1989: 35-55), psikolojik iyi oluşun boyutlarını altı başlıkta ele almıştır. Bunlar: Kendini kabul, başkalarıyla olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel kontrol, yaşam amacı ve kişisel gelişimdir.

2.7.1.1. Özerklik (Otonomi)

Özerklik, kişinin kendini yönetme duygusu ve sosyal çevresinin baskısına direnç gösterebilmesidir (Gallagher ve Lopez, 2007: 236-248). Özerkliğin temelinde; kişinin düşünce ve eylemlerinin kendi kontrolü dışındaki nedenler ile değil, kendisi tarafından belirlenmesi yatmaktadır (Ryff, 1989). Ryff ve arkadaşları özerkliğe sahip bireyler sosyal korkulara sahip değildir ve toplumsal normlar ve inançların bireyi çok etkilemediğini öne sürmektedirler. Özerklik düzeyi yüksek olan bireyler, bağımsız bir şekilde hareket eder ve toplumsal baskı karşısında direnç gösterir. Özerklik düzeyi düşük olan bireyler çevresindeki insanların beklentileri ve değerlendirmeleri konusunda endişeli ve sosyal baskılara uyma gibi özelliklere sahiptir.

2.7.1.2. Çevresel Hâkimiyet

Bireyin kendine göre ruhen ve karakter olarak uygun bir çevre yaratma becerisidir (Ryff, 1989). Jahoda, bireyin kendi psikolojik durumuna uygun çevre seçebilme veya yaratabilme yeteneğini psikolojik sağlık gelişimi açısından önemli kıstaslardan biri olarak vurgulamaktadır. Cooper, Okamura ve Mcneil'e (1995: 395-417) göre ise birey, çevresini zihinsel veya fiziksel etkinliklerle değiştirmeyi başardığında, kendi etkileşim ortamlarını da kontrol ederek çevresine hâkim olabilmekte ve çevresine hâkim olan bu

kişi; sürekli değişen çevreyle başa çıkabilen, çevreye uyum sağlayabilen ve çevreyle etkileşim içinde olabilen biri haline gelmektedir. Aynı şekilde Gelişim teorileri de bireyin çevresel hâkimiyet düzeyine önem vermektedirler. Tüm bunlar çevresel hakimiyetin bireyin pozitif psikolojik durumu ve sağlığı açısından önemli bir boyut olduğunu göstermektedir (Polatçı, 2011). Ryff, diğer bileşeni olan çevre hakimiyeti yapısını aktif katılım ve çevreye egemen olmanın bütünlüğünü açıklamaktadır (Özbek, 2016).

2.7.1.3. Bireysel Gelişim

Ryff (1989)'a göre kişisel gelişim, bireyin kendi öz benliği olarak olgunlaşması için var olan kapasitesini geliştirme yeteneği şeklinde açıklamıştır. Kişisel gelişim, bireyin potansiyel ve eğilimlerini tam olarak geliştirmesiyle ilişkilidir. Ryff'in psikolojik iyi oluş modelininin her bir yönü, kişinin olumlu olarak yaşamaya çalışırken karşılaştığı zorluklara farklı mücadele etme yöntemlerini belirtmektedir (Keyes, Shmotkin, Ryff, 2002: 1007-1022).

Bireysel gelişim düzeyi yüksek olan kişiler sürekli gelişim duygusuna sahip olma, kendini büyüyen ve gelişen olarak görme, yeni deneyimlere açık olma, potansiyelini keşfetmeye istekli, zaman içerisinde kendisinde ve davranışındaki gelişimleri görme, kendini tanıma ve etkililiğini daha fazla yansıtacak yolları geliştirme gibi özelliklere sahiptir. Bireysel gelişim düzeyi düşük olan kişiler ise kişisel durgunluk algısına sahip olma, zamanla ilerleme ve gelişme algısının zayıf oluşu, hayatı ilgisiz ve sıkıcı bulma, yeni tutumlar ve davranış geliştirmekte yetersiz bireylerdir (Ryff, 1989a, 1989b, 1995; Ryff ve Singer, 1996).

2.7.1.4. Diğerleriyle Olumlu İlişkiler

Diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma olgunluğun bir göstergesidir. Kişinin diğer bireylerle olan ilişkilerinde pozitif, samimi, içten ve güven duyulacak tutumlar sergilemesi, başkalarına karşı şefkatli ve empatik davranışlar göstermesi, sevmeye yeteneğine sahip olma ve diğerlerine yönelik sorumluluklarının farkında olması olarak tanımlanabilir (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002: 1007-1022).

Ryff'a göre, diğerleriyle gelişen olumlu ilişkilerin bireyin ruh haline pozitif olarak etki ettiğini belirtmiştir. Ayrıca diğerleriyle olumlu ilişkiler geliştiğinde bireyde stresin azalmasına neden olan oksitosinin salgılanıp, bedensel ve ruhsal sağlığın korunduğu ifade edilmiştir. Ele alınan kuramlara bakıldığında kişilerarası ilişkiler, pozitif ve iyi bir yaşam için gerekli olan temel özellik olarak belirtilmiştir. Kişilerarası ilişkilerde sıcaklık ve güven duygusunun önemi bir çok kuramda da vurgulanmıştır. Maslow, kendini gerçekleştiren insanları, tüm insanlara karşı güçlü empatik şevkat duyguları taşıyan, güçlü sevme kapasitesine sahip, derin arkadaşlık ilişkileri kuran, diğerleriyle daha fazla bütünleşebilen bireyler olarak tanımlamaktadır. Alport, Diğer bireylerle sıcak ilişkiler kurmayı, aynı zamanda olgunlaşmanın bir ölçütü olarak açıklamıştır. Russell'a göre mutluluğun iki büyük kaynağından biri sevgidir. Erikson gelişim kuramlarında, yakın ilişkilerde başarılı olmayı, diğerlerinin rehberlik ve yönlendirmesini de vurgulamaktadır. Böylece psikolojik iyi oluş modelinde, diğer bireylerle olumlu ilişkilerin önemi tekrar tekrar ele alınmıştır (Ryff ve Singer, 2008: 13-39).

2.7.1.5. Yaşam Amaçları

Ryff'e göre hayatın amacı, bireyin yaşamda bir yön duygusu belirlemesi ve olumlu amaçlardan oluşan duygulara sahip olmasını ifade eder (Ryff ve Essex, 1994; akt: İşgör, 2011). Bireyin psikolojik olarak sağlıklı sayılması niteliklerinden biri de yaşam amacının var olmasıdır. Yaşamın hem geçmişte hem de günümüzde birey için önemli anlamlar taşıması ve bireyin yaşadığı hayatı yaşamaya değer bulması hayatın amacı boyutu içerisinde değerlendirilmektedir (Snyder, Shane, 2007: 4). Psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek olanlar bireyler, yaşamdaki amaçlarına ulaşma duygusuna sahiptir. Bireylerin amaçlarının ve hedeflerinin olmaması, geçmiş yaşantıların bir öneminin olmadığı düşünülmesi ve inanç eksikliğinin olması, yaşam amaçlarının belirlenememesine neden olmaktadır (Ryff, 1989a; Ryff ve Singer, 1996: 14-23).

2.7.1.6. Kendini Kabul (Öz-Kabul)

Olumlu psikolojik işlevlerin işleyişiyle ilgili yaklaşımlarda en çok belirtilen özellik, insanın kendini kabul algısıdır. Kendini olumlu ve olumsuz yönleriyle kabul eden insanların, iyi oluş düzeylerinin yüksek olacağı belirtilmiştir. Kendini kabul, psikolojik sağlığın temel özelliklerinden biri olarak tanımlandığı gibi (Jahoda) kendini gerçekleştirme (Maslow), tam işlevde bulunma (Rogers) ve olgunlaşmanın (Allport) özelliklerinden biri olarak da tanımlanmaktadır. Ayrıca gelişim kuramlarında kendini kabul, bireyin benliğini ve geçmiş yaşamını kabul etmesi üzerine temellendirilmektedir (Ryff ve Singer, 2008: 13-39)

Kendini kabul düzeyi yüksek olan insanın benlik saygısı daha yüksektir. Kişinin kendini kabul etmesi kendisine karşı olumlu tutumlara sahip olmakla beraber, iyi ve kötü yanlarını da kabul edip, geçmiş tecrübelerine dair olumlu duygular hissetmesini sağlamaktadır. Kendisinden memnun olmayan ve geçmiş tecrübelerine dair memnuniyetsizlik yaşayan ve daha farklı birisi olmaya çalışan kişiler, kendilerini kabul etme noktasında eksiklik gösterirler (Ryff ve Singer, 1996: 14-23).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde yapılmış olunan araştırmanın araştırma modeli ile yöntemi, verilerin elde edildiği evren ve örnekleme, araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçlarıyla verilerin çözümlenmesinde uygulanan istatistiksel tekniklere dayalı olan açıklamalar yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, yükseköğrenim öğrencilerinde ahlaki olgunluk, sosyal iyi olma ve psikolojik iyi oluş durumları arasındaki ilişkilerin ele alındığı tarama modelli bir çalışmadır. Bu araştırmada, nicel araştırma yöntem ve tekniği olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modeli çok sayıda insandan oluşan bir evrende, evren ile ilgili genel bir yargıya ulaşmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Bu modelin bir türü olan ilişkisel tarama modelinde ise; iki ya da daha çok sayıda değişken arasında birlikte değişim varlığı veya derecesi belirlenmeye çalışılır. İlişkisel tarama modeli iki türlü yapılır. Bunlar korelasyon türü ilişki ile karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişkilerdir (Karasar, 2004).” Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kapsamında üniversitelerde okuyan öğrencilerin ahlaki olgunluklarının, sosyal iyi olma ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2018-2019 yılı arasında Türkiye geneli üniversitelerde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu kapsamda Türkiye geneli 7 coğrafik bölgede üniversite okuyan 247 erkek, 206 kadın toplamda 453 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme, olasılığa dayalı yöntemlerin bir örneği olan basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur (Altunışık ve ark., 2010).

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla; kişisel bilgi formu, ahlaki olgunluk ölçeği, sosyal iyi oluş ölçeği ve psikolojik iyi oluş ölçeği dört ayrı ölçme aracı kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu 6 sorudan oluşmaktadır. Katılımcılardan cinsiyet, yaş, yaşamlarını çoğunlukla geçirdiği yer, doğup büyüdüğü coğrafi bölge, kişisel ekonomik gelir düzeyi ve konakladığı yer ile ilgili sorular yer almıştır.

3.3.2. Ahlaki Olgunluk Ölçeği

Kişilerin ahlaki olgunluk düzeylerini belirlemek için Şengün ve Kaya (2008) tarafından geliştirilen Ahlaki Olgunluk Ölçeği, 66 sorudan oluşmakta olup, 5 dereceli likert tipi ölçektir. Ahlaki olgunluk niteliğini taşıyan sorularının 52'si olumlu, 142'ü olumsuzdur. Ölçekteki soruların cevaplanması form üzerinde yapılmaktadır. Ahlaki olgunluk ölçeğinde belirtilen maddelerin seçenekleri ise; evet, her zaman, çoğu zaman, ara sıra, çok nadir, hayır ve hiçbir zaman şeklinde sıralanmıştır. Her bir madde için beş seçenekli bir cevaplama modeli sunulmuştur. Ankete katılan bireylerin her bir maddeyi dikkatlice okuyup, kendisine en yakın olan seçeneği işaretlemesi istenmiştir. İşaretleme neticesinde ankete katılan bireyler, işaretledikleri seçeneklere göre puan almışlardır. Ahlaki olgunluk ölçeğinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı ise 0.93 olarak tespit edilmiştir.

Ahlaki olgunluk ölçeğindeki maddelere verilen cevapların puanlamasında olumlu maddelere verilen; evet ve her zaman seçeneğine 5, çoğu zaman seçeneğine 4, ara sıra seçeneğine 3, çok nadir seçeneğine 2, hayır ve hiçbir zaman seçeneğine ise 1 puan verilmiştir. Olumsuz maddelere verilen cevapların puanlamasında ise hayır ve hiçbir zaman seçeneğine 5, çok nadir seçeneğine 4, ara sıra seçeneğine 3, çoğu zaman seçeneğine 2, evet, her zaman seçeneğine ise 1 puan verilerek olumlu maddelerin aksi yönünde bir puanlama yapılmıştır.

Ahlaki olgunluk ölçeğinde cevaplanan tüm maddelerden alınabilecek en yüksek puan $66*5=330$ 'dur. Alınabilecek yüksek puan, yüksek ahlaki olgunluk düzeyini gösterir. Ölçekte alınabilecek en düşük puan $66*1=66$ 'dır. Alınan düşük puan ise düşük ahlaki olgunluk düzeyinin göstergesidir. 830 lise öğrencisine uygulanan ahlaki olgunluk ölçeğinin puan ortalaması ($X=273,11$) ve standart sapması ($S=28,35$) olarak saptanmıştır.

3.3.3. Sosyal İyi Olma Ölçeği

Katılımcıların sosyal iyi olma düzeylerini tespit etmek amacıyla Keyes (1998), tarafından geliştirilen ve Akın, Demirci, Çitemel, Sarıçam ve Ocakçı (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan Sosyal İyi Olma Ölçeği (Social Wellbeing Scale; SİÖÖ, Bkz. EK-3) kullanılmıştır. Katılımcıların kendi durumlarını betimlemek üzere kendini değerlendirme ölçeği (self-report scale) olan bu araç, bir kâğıt-kalem testi biçiminde uygulanmakta olup derecelendirmeleri ise şu şekildedir: Ölçek, (1) “Kesinlikle Katılmıyorum”; (2) “Önemli ölçüde katılmıyorum”; (3) “Çok az katılmıyorum”; (4) “Kararsızım” (5) “Bazen Katılıyorum”; (6) “Önemli ölçüde katılıyorum”; (7) ise “Kesinlikle Katılıyorum”.

Ölçek 15 maddeden oluşmakta, genel bir sosyal iyi olma puanı verilmekte olup tek boyutta incelenmektedir. Ölçeğin 8 maddesi (1., 2., 7., 8., 9., 10., 13. ve 15. maddeler) ters puanlanıp; ilgili maddeler ters puanlandıktan sonra katılımcıların ölçekteki maddelere verdikleri cevapları sembolize eden rakamlar toplanarak toplam sosyal iyi olma puanı elde edilmektedir.

Ölçeğin Türkçe formu için yapılan güvenirlik ve geçerlik çalışmalarında yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile ele alınmış ve ölçeğin orijinal formundaki beş boyutlu model yerine tek boyuttan oluşan bir sosyal iyi olma modelinin iyi uyum verdiği bulunmuştur ($X^2=155.46$, $sd=86$, $p=.00001$, $RMSEA=.054$, $GFI=.93$, $AGFI=.90$, $SRMR=.065$). SİÖÖ Türkçe formu için Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı ise .64 olarak tespit edilmiştir.

3.3.4. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Psikolojik iyi oluş ölçeği Diener, Scollon ve Lucas (2009) tarafından geliştirilmiş olup sekiz maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ise Telef (2013: 374-384) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin maddelerinin cevaplama seçenekleri, kesinlikle katılmıyorum (1) ile numaralandırılmış olup kesinlikle katılıyorum (7) ile numaralandırılmıştır. Psikolojik iyi oluş Ölçeğinin puanlaması, tüm maddelere kesinlikle katılıyorum yanıtı verilirse 56, tüm maddelere kesinlikle katılmıyorum yanıtı verilirse 8 puan arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise 87 olarak tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Kullanılan Ölçekler, uygun örnekleme yöntemi ile tespit edilen katılımcılara uygulanmıştır. Ölçekler Türkiye geneli farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Ölçekler uygulanmadan önce katılımcılara araştırmanın amacı ve ölçeğin nasıl uygulanacağı hakkında bilgiler verilmiştir. Ölçeklerin uygulanmasında gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Toplamda 643"ü bulan veri sayısı, geçersiz sayılan verilerden dolayı (eksik işaretleme, yarım bırakma, soruları anlayamama... vb.) 453"e düşmüştür. Uygulamalar yaklaşık 25-30 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Sayısal veriler haline getirilerek kodlanmış ve bilgisayar ortamına aktarılan veriler örnekleme oluşturan katılımcılara uygulanan ölçeklerden elde edilmiştir. Bu aşamada önce, araştırma kapsamındaki öğrencilerin demografik niteliklerini betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarıldıktan sonra ölçeğin toplam puanları için, \bar{x} , ss ve Sh_x değerleri saptanmıştır. Gruplar içerisinde normal dağılım özelliği gösteren dağılımlar için parametrik istatistiksel metodlar kullanılırken; normal dağılım özelliği göstermeyen gruplar için ise non-parametrik istatistiksel metodlar kullanılmıştır. Verilerin analizinde; *Bağımsız Grup t Testi*, 2 kategorili değişkenler için normal dağılım gösteren verilerde kullanılırken; *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Tekniği*, 3 ve daha fazla kategorili değişkenlerde normal dağılım gösteren verilerde kullanılmış

ve Tamamlayıcı *Scheffe testi* ise farklılıkların kaynağını görmek için ve *non-parametrik Kruskal Wallis-H testi*, parametrik olmayan veriler için kullanılmakta olup, bu testin sonucu anlamlı bulunan farklılıklarda farklılıkların kaynaklarını saptamak içinde non parametrik *Mann Whitney U testi* kullanılmıştır. Öğrencilerin ahlaki olgunluk, sosyal iyi oluş ve psikolojik oluş puanları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği, ahlaki olgunluk puanlarının psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluş puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek için ise Basit Doğrusal Regresyon Analizi Tekniği kullanılmıştır.

Bulgular bölümündeki tablolar, elde edilen verilerin kolay yorumlanabilmesi için oluşturulmuş ve bu bulgular yeniden ele alınarak tartışma bölümünde de yorumlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde araştırmanın bulguları sunulmuştur. Bu çerçevede; istatistiksel işlemlerden önce, araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik değişkenler bölümlendirilmiş ve sonra katılımcılara uygulanan ölçekler derecelendirilmiştir. Son basamakta bilgisayar yardımıyla elde edilen verilerin istatistiksel analizleri yapılmıştır.

4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Sonuçlar

Çalışmanın bu kısmında araştırmaya katılan öğrencilerin *cinsiyet, yaş, yaşamın çoğunu geçirdiği yer, doğup büyüdüğü coğrafi bölge, kişisel gelir düzeyi ve yaşadığı yer* değişkenlerine ait;

- frekans (f) i
- yüzde (%) değişkenleri sunulmuştur.

Ayrıca, çalışmanın bağımlı değişken ve bağımsız değişkenlerinden sürekli değişken olanlara ait;

- veri sayısı (N)
- aritmetik ortalama (\bar{x})
- aritmetik ortalamanın standart hatası (Sh_x)
- standart sapma (ss) değerleri de aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
K (Kadın)	206	45,5
E (Erkek)	247	54,5
Toplam	453	100,0

Tablo 4.1’de; örnekleme oluşturan öğrencilerin; 206’sının (%45,5) kadın, 247’sinin (%54,5) ise erkek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.2. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş	f	%
18-19 yaş	79	17,4
20-21 yaş	198	43,7
22-23 yaş	112	24,7
24 yaş ve üzeri	64	14,1
Toplam	453	100,0

Tablo 4.2 incelendiğinde, örnekleme oluşturan öğrencilerin; 79'unun (%17,4) 18-19 yaşında, 198'inin (%43,7) 20-21 yaşında, 112'sinin (%24,7) 22-23 yaşında ve 64'ünün ise (%14,1) 24 yaş ve üzerinde olduğu görülmüştür.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Dağılımları

Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yer	f	%
Köy-Kasaba	55	12,1
İlçe-İl Merkezi	165	36,4
Büyükşehir	233	51,4
Toplam	453	100,0

Tablo 4.3'te çıkan sonuçlara göre örnekleme oluşturan öğrencilerin yaşamlarının çoğunluğunu; 55'inin (%12,1) köy-kasabada, 165'inin (%36,4) ilçe-il merkezinde ve 233'ünün ise (%51,4) büyükşehirde geçirdiği saptanmıştır.

Tablo 4.4. Öğrencilerin Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımları

Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölge	f	%
Marmara Bölgesi	165	36,4
Ege Bölgesi	38	8,4
Akdeniz Bölgesi	29	6,4
Doğu Anadolu Bölgesi	28	6,2
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	46	10,2
İç Anadolu Bölgesi	91	20,1
Karadeniz Bölgesi	56	12,4
Toplam	453	100,0

Tablo 4.4 incelendiğinde, örneklemdaki öğrencilerin doğup büyüdüğü coğrafi bölgelerin; 165'inin (%36,4) Marmara Bölgesi, 38'inin (%8,4) Ege Bölgesi, 29'unun (%6,4) Akdeniz Bölgesi, 28'inin (%6,2) Doğu Anadolu Bölgesi, 46'sının (%10,2) Güneydoğu Anadolu Bölgesi, 91'inin (%20,1) iç Anadolu Bölgesi ve 56'sının (%12,4) Karadeniz Bölgesi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.5. Öğrencilerin Gelir Düzeylerine Göre Dağılımları

Gelir Düzeyi	f	%
Düşük	88	19,4
Orta	343	75,7
Yüksek	22	4,9
Toplam	453	100,0

Tablo 4.5 incelendiğinde, örneklemdaki öğrencilerin; 88'i (%19,4) düşük gelir düzeyine sahip oldukları, 343'ünün (%75,7) orta gelir düzeyine sahip oldukları ve 22'sinin ise (%4,9) yüksek gelir düzeyine sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 4.6. Öğrencilerin Yaşadıkları Yerlere Göre Dağılımları

Yaşadıkları Yer	f	%
Aile Yanı	194	42,8
Yurt	192	42,4
Öğrenci Evi	52	11,5
Yakınların Yanında	3	,7
Diğer	12	2,6
Toplam	453	100,0

Tablo 4.6 incelendiğinde, örnekleme oluşturan öğrencilerin; 194'ünün (%42,8) ailesinin yanında yaşadığı, 192'sinin (%42,4) yurttan kaldığı, 52'sinin (%11,5) öğrenci evinde kaldığı, 3'ünün (%0,7) ve 12'sinin ise (%2,6) diğer yerlerde kaldıkları belirlenmiştir.

4.2. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Sosyal İyi Oluş Ölçeği'nin Toplam Puanlarına Dair Dağılımlar

Bu başlık altında araştırmaya katılan öğrencilerin araştırmada kullanılan ölçeklerden aldıkları puanlar verilmiştir.

Tablo 4.7. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Sosyal İyi Oluş Ölçeği'nin Toplamına Ait Örneklem Sayısı, Minimum, Maksimum, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Değişkenler	N	Min.	Max.	\bar{X}	SS	Sh _x
Ahlaki Olgunluk	453	74	323	277,28	25,27	1,18
Psikolojik İyi Oluş	453	14	56	43,39	7,99	0,37
Sosyal İyi Oluş	453	33	99	65,70	12,03	0,56

Tablo 4.7'de öğrencilere uygulanan ilgili ölçeklere dair toplam ve alt boyutlarından alınan puanlara dair veri sayısı (N), minimum ve maksimum puanları, aritmetik ortalama (X), standart sapma (ss) ve aritmetik ortalamasının standart hata değerleri (Sh_x) verilmiştir.

Tablo 4.8. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlik Katsayıları

Değişken	Cronbach Alpha
Ahlaki Olgunluk	,946
Psikolojik İyi Oluş	,871
Sosyal İyi Oluş	,758

Tablo 4.8’de, ölçeklerin güvenilirliğine dair yapılan istatistiksel analiz neticesinde ise toplam güvenilirlik katsayıları, sosyal bilimlerde kabul edilebilen yeterli dereceye sahip olduğu görülmüştür.

4.3. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşları Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Bu başlık altında öncelikle araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşları arasındaki ilişkilere dair bulgular verilmiştir. Ardından öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşlarını yordamasına dair bulgular aktarılmıştır.

Tablo 4.9. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluş Skorları Arasındaki İlişkileri Ortaya Çıkarmak İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Hesabı Sonuçları

Değişkenler	1	2	3
1. Ahlaki Olgunluk	1	,343**	,454**
2. Psikolojik İyi Oluş		1	,474**
3. Sosyal İyi Oluş			1

**P<0,001

Tablo 4.9 ele alındığında; öğrencilerin ahlaki olgunluk puanları ile psikolojik iyi oluş puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=,343$; $P<0,001$). Aynı zamanda öğrencilerin ahlaki olgunluk puanları ile sosyal iyi oluş puanları arasında da pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=,454$; $P<0,001$). Bu bulgulara göre öğrencilerin ahlaki

olgunluk düzeyleri arttıkça psikolojik iyi oluş düzeyleri artarken aynı zamanda sosyal iyi oluşları da anlamlı düzeyde artış göstermektedir.

Tablo 4.10. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Psikolojik İyi Oluş Puanlarını Yordanmasına İlişkin Bulgular

Yordayıcı Değişken	Psikolojik İyi Oluş						
	<i>B</i>	<i>Sh_x</i>	β	<i>t</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>F</i>
Ahlaki Olgunluk	,109	,014	0,343	7,758	,343	,118	60,181***

*** $p < .001$

Yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda, ahlaki olgunluk puanlarının üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür ($F=60.181, p < .001$). Tablo incelendiğinde öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının toplam varyansın yaklaşık %12'sini açıkladığı belirlenmiştir.

Tablo 4.11. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Sosyal İyi Oluş Puanlarını Yordanmasına İlişkin Bulgular

Yordayıcı Değişken	Sosyal İyi Oluş						
	<i>B</i>	<i>Sh_x</i>	β	<i>t</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>F</i>
Ahlaki Olgunluk	,216	,020	0,454	10,823	,454	,206	117,127***

*** $p < .001$

Yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda, ahlaki olgunluk puanlarının üniversite öğrencilerinin sosyal iyi oluş puanlarını da anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür ($F=117.127, p < .001$). Tabloya bakıldığında öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının toplam varyansın yaklaşık %21'ini açıkladığı görülmektedir.

4.4. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Demografik Değişkenlerine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına Dair Bulgular

Bu kısımda, araştırma kapsamındaki öğrencilerin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşlarının cinsiyet, yaş, yaşamın çoğunu geçirdiği yer, doğup büyüdüğü coğrafi bölge, kişisel gelir düzeyi ve yaşadığı yer değişkenlerine göre değişim değişmediğine dair bulgular gösterilmiştir.

4.4.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Veriler

Bu kısımda, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluş puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre değişim gösterip, göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular verilmiştir.

Tablo 4.12. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşım Olup Olmadığı İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Değişken	n	\bar{x}	SS	t Testi		
					Sd	t	P
Ahlaki Olgunluk	Kadın	206	278,62	24,81	451	1,026	,032
	Erkek	247	276,17	25,64			

Tablo 4.12' bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine göre değişim değişmediğini belirlemek için yapılan İlişkisiz Grup t Testi sonucuna göre; katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyi aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=1,026$; $P<0,50$). Ortaya çıkan bu farklılık kadın öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Başka bir ifade ile kadın öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.13. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluşlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Olup, Olmadığı Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Değişken	n	\bar{x}	SS	t Testi		
					Sd	t	P
Psikolojik İyi Oluş	K (Kadın)	206	44,01	6,70	451	1,519	,000
	E (Erkek)	247	42,87	8,90			

Tablo 4.13' e bakıldığında; araştırmaya dahil olan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyetlerine göre değişkenlik gösterip göstermediğini gözlemleyebilmek amacıyla uygulanan İlişkisiz Grup t Testi sonucunda öğrencilerin psikolojik iyi oluş puan ortalamalarının da cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır ($t=1,519$; $P<0,50$). Bu farklılık da k(kadın) öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Sonuç olarak kadın öğrencilerin psikolojik iyi oluşları erkek öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha fazladır.

Tablo 4.14. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluşlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Değişken	n	\bar{x}	SS	t Testi		
					Sd	t	P
Sosyal İyi Oluş	Kadın	206	63,20	11,80	451	-4,049	,953
	Erkek	247	63,78	11,83			

Tablo 4.14'e göre, araştırmaya dahil olan öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeylerinde cinsiyetin etkisinin olup olmadığını saptamak için yapılan İlişkisiz Grup t Testi sonucuna göre; katılımcıların sosyal iyi oluş düzeyi aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir ($t=-4,049$; $P>0,50$). Başka bir ifade ile öğrencilerin sosyal iyi oluşları cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.

4.4.2. Yaş Değişkenine İlişkin Veriler

Bu başlık altında araştırmaya dahil olan üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluş puan ortalamalarının yaşlarına göre

farklılık gösterip, göstermediğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular verilmiştir.

Tablo 4.15. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yaş	N , \bar{x} ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
18-19 yaş	79	276,91	33,73	G.Arası	968,02	3	322,67	,504	,680
20-21 yaş	198	277,64	23,67	G. İçi	287716,67	449	640,79		
22-23 yaş	112	275,32	24,99	Toplam	288684,69	452			
24 yaş ve üzeri	64	280,07	17,45						
Toplam	453	277,28	25,27						

Tablo 4.15'e bakıldığında, öğrencilerin ahlaki olgunluk derecelerinin aritmetik ortalamalarının, yaşlarına göre anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) göre, gruplarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel yönden anlamlı bir farklılık ($F=0,504$; $p>,050$) bulunmamıştır. Bu bulguya göre katılımcıların ahlaki olgunlukları yaşlarına göre bir değişim göstermemektedir.

Tablo 4.16. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yaş	N , \bar{x} ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
18-19 yaş	79	44,24	7,81	G.Arası	115,87	3	38,62	,603	,613
20-21 yaş	198	43,50	7,59	G. İçi	28759,96	449	64,05		
22-23 yaş	112	42,69	8,33	Toplam	28875,84	452			
24 yaş ve üzeri	64	43,20	8,84						
Toplam	453	43,39	7,99						

Tablo 4.16 ele alındığında, öğrencilerin psikolojik iyi oluş derecelerinin aritmetik ortalamalarının, yaşlarına göre anlamlı bir değişim ortaya koyup koymadığını saptamak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine (ANOVA) göre, gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F=0,603$; $p>,050$) bulunmamıştır. Bu bulguya göre öğrencilerin psikolojik iyi oluşları da yaşlarına göre bir değişim göstermemektedir.

Tablo 4.17. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yaş	N , \bar{x} ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
18-19 yaş	79	66,01	11,82	G.Arası	221,19	3	73,73	,508	,677
20-21 yaş	198	65,63	12,32	G. İçi	65193,57	449	145,19		
22-23 yaş	112	64,81	12,52	Toplam	65414,76	452			
24 yaş ve üzeri	64	67,09	10,51						
Toplam	453	65,70	12,03						

Tablo 4.17 incelendiğinde, öğrencilerin sosyal iyi oluş derecelerinin aritmetik ortalamalarının, yaşlarına göre anlamlı bir değişim olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine (ANOVA) göre, gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (F=0,508; p>,050) bulunmamıştır. Bu bulguya göre öğrencilerin sosyal iyi oluşları da yaşlarına göre bir farklılık göstermemektedir.

4.4.3. Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer Değişkenine İlişkin Veriler

Bu başlıkta araştırmaya dahil olan üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluş puan ortalamalarının, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerlere göre değişip değişmediğini saptamak amacıyla yapılan analizler neticesinde ulaşılan bulgular verilmiştir.

Tablo 4.18. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yer	<i>N</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri			ANOVA Sonuçları					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Köy-Kasaba	55	276,61	21,12	G. Arası	1104,04	2	552,02	,864	,422
İlçe-İl Merkezi	165	279,33	23,46	G. İçi	287580,64	450	639,06		
Büyükşehir	233	275,99	27,32	Toplam	288684,69	452			
Toplam	453	277,28	25,27						

Tablo 4.18'e göre, öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının aritmetik ortalamalarının, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre anlamlı bir değişim olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine (ANOVA) göre, gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (F=0,864; p>,050) bulunmamıştır. Bu bulguya göre öğrencilerin ahlaki olgunlukları yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre değişmemektedir.

Tablo 4.19. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>N</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları					
Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yer	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Köy-Kasaba	55	42,34	9,65	G.Arası	125,55	2	62,77	,983	,375
İlçe-İl Merkezi	165	43,08	8,54	G. İçi	28750,28	450	63,89		
Büyükşehir	233	43,85	7,11	Toplam	28875,84	452			
Toplam	453	43,39	7,99						

Tablo 4.19'a bakıldığında, öğrencilerin psikolojik iyi oluş puanlarının aritmetik ortalamalarının, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak için uygulanan tek yönlü varyans analizine (ANOVA) göre, gruplarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($F=0,983$; $p>,050$) saptanmamıştır. Başka bir ifadeyle, öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 4.20. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>N</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları					
Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yer	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Köy-Kasaba	55	65,85	11,23	G.Arası	482,90	2	241,45	1,673	,189
İlçe-İl Merkezi	165	66,98	12,26	G. İçi	64931,86	450	144,29		
Büyükşehir	233	64,75	12,00	Toplam	65414,76	452			
Toplam	453	65,70	12,03						

Tablo 4.20 incelendiğinde, öğrencilerin sosyal iyi oluş puanlarının aritmetik ortalamalarının, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını görebilmek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, katılımcı gruplarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık olmadığı ($F=1,673$; $p>,050$) saptanmıştır. Diğer bir deyişle, öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeyleri de yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre değişmemektedir.

4.4.4. Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölge Değişkenine İlişkin Veriler

Bu başlık altında araştırmaya dahil olan üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluş puan ortalamalarının doğup büyüdükleri coğrafi bölgeye göre farklılaşp farklılaşmadığını saptamak amacıyla yapılan analizler neticesinde ulaşılan bulgular verilmiştir.

Tablo 4.21. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölge Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu Olup Olmadığı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Bölge	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Ahlaki Olgunluk	Marmara Bölgesi	165	229,52	7,868	6	,248
	Ege Bölgesi	38	237,61			
	Akdeniz Bölgesi	29	208,86			
	Doğu Anadolu Bölgesi	28	235,80			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	46	258,14			
	İç Anadolu Bölgesi	91	199,60			
	Karadeniz Bölgesi	56	236,30			
	Toplam	453				

Tablo 4.21'e bakıldığında; öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının sıralamalar ortalamalarının doğup büyüdükleri coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak için uygulanan Kruskal Wallis-H sonucunda, doğup büyüdükleri coğrafi bölge gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=7,868$; $p>.050$). elde edilen bu sonuca göre öğrencilerin ahlaki olgunlukları doğup büyüdükleri coğrafi bölgelere göre değişmemektedir.

Tablo 4.22. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölge Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu Olup Olmadığı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Bölge	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Psikolojik İyi Oluş	Marmara Bölgesi	165	230,44	6,386	6	,381
	Ege Bölgesi	38	243,29			
	Akdeniz Bölgesi	29	253,98			
	Doğu Anadolu Bölgesi	28	228,18			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	46	204,39			
	İç Anadolu Bölgesi	91	206,56			
	Karadeniz Bölgesi	56	243,03			
	Toplam	453				

Tablo 4.22 ele alındığında; öğrencilerin psikolojik iyi oluş puanlarının sıralamalar ortalamalarının doğup büyüdükleri coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediğini saptamak amacıyla uygulanan Kruskal Wallis-H sonucunda, doğup büyüdükleri coğrafi bölge gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($x^2=6,386$; $p>.050$). Bu bulguya göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri doğup büyüdükleri coğrafi bölgelere göre değişmemektedir.

Tablo 4.23. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölge Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu Olup Olmadığı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Bölge	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Sosyal İyi Oluş	Marmara Bölgesi	165	220,01	8,774	6	,187
	Ege Bölgesi	38	239,51			
	Akdeniz Bölgesi	29	259,34			
	Doğu Anadolu Bölgesi	28	251,25			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	46	217,84			
	İç Anadolu Bölgesi	91	204,76			
	Karadeniz Bölgesi	56	253,91			
	Toplam	453				

Tablo 4.23 incelendiğinde; öğrencilerin sosyal iyi oluş puanlarının sıralamalar ortalamalarının doğup büyüdükleri coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediğini saptamak amacıyla uygulanan Kruskal Wallis-H sonucunda, doğup büyüdükleri coğrafi bölge gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($x^2=8,774$; $p>.050$). Sonuç olarak öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeyleri de doğup büyüdükleri coğrafi bölgelere göre farklılık göstermemektedir.

4.4.5. Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Veriler

Bu başlıkta araştırmaya dahil olan üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluş puan ortalamalarının gelir düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla uygulanan analizler sonucunda ulaşılan bulgular verilmiştir.

Tablo 4.24. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu Olup Olmadığı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Gelir Düzeyi	n	\bar{x}_{sira}	x^2	<i>sd</i>	<i>P</i>
Ahlaki Olgunluk	Düşük	88	194,99	6,614	2	,034
	Orta	343	235,22			
	Yüksek	22	226,86			
	Toplam	453				

Tablo 4.24'e göre; öğrencilerin ahlaki olgunluk skorlarının sıralamalar ortalamalarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla uygulanan Kruskal Wallis-H sonucunda, gelir düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($x^2=6,614$; $p<.050$). Bu anlamlı farklılığın nedenini belirlemek amacıyla uygulanan non-parametrik Mann Whitney U Testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.25. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Ahlaki Olgunluk Değerleri Adına Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Mann Whitney “U” (Benferonni Düzeltmeli) Sonuçları

Gelir Düzeyi	N	\sum_{sira}	\bar{x}_{sira}	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>P</i>
Düşük	88	185,31	16307,00	12391,000	-2,591	,010
Orta	343	223,87	76789,00			
Toplam	431					

“Düşük” ve “orta” gelir düzeyi değişkenleri için, ahlaki olgunluk değerleri için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Mann Whitney “U” (Benferonni Düzeltmeli) sonuçlarına göre; “Düşük gelir” ve “orta gelir” değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. “düşük gelir” toplam sıralamalar ortalaması 185,11; “orta gelir” toplam sıralamalar ortalaması ise 223,87’dir. Bu sonuçlara göre; orta gelir düzeyinde olan öğrencilerin, düşük gelir düzeyinde olan öğrencilerden daha yüksek oranda ahlaki

olgunluğa sahip oldukları söylenebilir ($p<.05$). Değişik gelir grupları arasındaki farklar anlamlı olarak bulunmamıştır.

Tablo 4.26. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu Olup, Olmadığı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Psikolojik İyi Oluş	Düşük	88	178,82	16,700	2	,000
	Orta	343	236,25			
	Yüksek	22	275,45			
	Toplam	453				

Tablo 4.26 incelendiğinde; öğrencilerin psikolojik iyi oluş puanlarının sıralamalar ortalamalarının gelir düzeyi farklılıklarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak için uygulanan Kruskal Wallis-H sonucunda, gelir düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespi edilmiştir ($x^2=16,7000$; $p<.050$). Ulaşılan anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek için non-parametrik Mann Whitney U Testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.27. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Psikolojik İyi Oluş Değerleri İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Mann Whitney “U” (Benferonni Düzeltmeli) Sonuçları

Gelir Düzeyi	N	$\sum_{sıra}$	$\bar{x}_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Düşük	88	172,38	15169,00			
Orta	343	227,19	77927,00	11253,000	-3,689	,010
Toplam	431					

“Düşük” ve “orta” gelir düzeyi değişkenleri için, psikolojik iyi oluş değerleri için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Mann Whitney “U” (Benferonni Düzeltmeli) sonuçlarına göre; “düşük gelir” ve “orta gelir” değişkenleri arasında anlamlı bir değişiklik olduğu tespit edilmiştir. “Düşük gelir” toplam sıralamalar ortalaması

172,38; “orta gelir” toplam sıralamalar ortalaması ise 227,19’dur. Bu sonuçlara göre; orta gelir düzeyinde olan öğrencilerin, düşük gelir düzeyinde olan öğrencilerden daha yüksek oranda psikolojik iyi oluşa sahip oldukları söylenebilir ($p<,05$).

Tablo 4.28. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Psikolojik İyi Oluş Değerleri İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Mann Whitney “U” (Benferonni Düzeltmeli) Sonuçları

Gelir Düzeyi	N	\sum_{sira}	\bar{x}_{sira}	U	z	p
Düşük	88	50,94	4483,00			
Yüksek	22	73,73	1622,00	567,000	-3,000	,000
Toplam	110					

“Düşük” ve “yüksek” gelir düzeyi değişkenleri için, psikolojik iyi oluş değerleri için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Mann Whitney “U” (Benferonni Düzeltmeli) sonuçlarına göre; “düşük gelir” ve “yüksek gelir” değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. “Düşük gelir” toplam sıralamalar ortalaması 50,94; “yüksek gelir” toplam sıralamalar ortalaması ise 73,73’tür. Bu sonuçlara göre; yüksek gelir düzeyinde olan öğrencilerin de düşük gelir düzeyinde olan öğrencilerden daha yüksek oranda psikolojik iyi oluşa sahip oldukları söylenebilir ($p<,05$). Değişik gelir grupları arasındaki farklar anlamlı olarak bulunmamıştır.

Tablo 4.29. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu Olup Olmadığı İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gelir Düzeyi	n	\bar{x}_{sira}	x^2	sd	p
Sosyal İyi Oluş	Düşük	88	200,97			
	Orta	343	232,81	4,392	2	,111
	Yüksek	22	240,50			
	Toplam	453				

Tablo 4.29 incelendiğinde; gelir düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı öğrencilerin sosyal iyi oluş

puanlarının sıralamalar ortalamalarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla uygulanan Kruskal Wallis-H sonucunda belirlenmiştir ($\chi^2=4,392$; $p>.050$). Diğer deyişle öğrencilerin sosyal iyi oluşları gelir düzeyine göre bir değişim göstermemektedir.

4.4.6. Yaşanılan Yer Değişkenine İlişkin Veriler

Bu başlıkta araştırmaya dahil olan üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluş puan ortalamalarının yaşadıkları yere göre farklılaşp farklılaşmadığını saptamak amacıyla uygulanan incelemeler doğrultusunda ulaşılan bulgular verilmiştir. Analizler yapılırken aile yanında yaşama ile aileden uzak yaşama şeklinde iki kategori oluşturulmuştur. Böyle bir sınıflandırmaya gidilmesinin sebebi, öğrenci evinde ve yakınların yanında yaşayan katılımcı sayısının az olması ve karşılaştırma yapılmasının sağlıklı olmayacağı düşüncesidir.

Tablo 4.30. Öğrencilerin Ahlaki Olgunluk Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Farklılaşma Durumu Olup Olmadığı İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Değişken	n	\bar{x}	SS	t Testi		
					Sd	t	P
Ahlaki Olgunluk	Aile Yanında	194	275,05	28,13	451	1,632	,266
	Aileden Ayrı	259	278,96	22,80			

Tablo 4.30 incelendiğinde, araştırmaya dahil olan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin yaşadıkları yere göre değişiklik gösterip göstermediğini saptamak amacıyla uygulanan İlişkisiz Grup t Testi sonucuna göre; katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyi aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,632$; $P>0,50$). Diğer bir deyişle; aile yanında ve aileden ayrı yaşayan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri değişmemektedir.

Tablo 4.31. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Farklılaşma Durumu Olup Olmadığı İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Değişken	n	\bar{x}	SS	t Testi		
					Sd	t	P
Psikolojik İyi Oluş	Aile Yanında	194	43,91	7,05	451	1,203	,012
	Aileden Ayrı	259	43,00	8,62			

Tablo 4.31 ele alındığında, araştırmaya dahil olan öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarının düzeylerinin yaşadıkları yere göre değişiklik gösterip göstermediğini saptamak amacıyla İlişkisiz Grup t Testi sonucuna göre; katılımcıların psikolojik iyi oluş düzeyi aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($t=1,203$; $P<0,50$). Ulaşılan bu farklılık ailesinin yanında yaşayan öğrenciler lehine gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle; aile yanında yaşayan öğrencilerin psikolojik iyi oluşları aileden ayrı yaşayan öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.32. Öğrencilerin Sosyal İyi Oluş Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Farklılaşma Durumu Olup Olmadığıyla İle İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Değişken	n	\bar{x}	SS	t Testi		
					Sd	t	P
Sosyal İyi Oluş	Aile Yanında	194	64,79	12,55	451	1,384	,229
	Aileden Ayrı	259	66,37	11,60			

Tablo 4.32’de görülebileceği gibi, araştırmaya dahil olan katılımcıların sosyal iyi oluş düzeylerinin yaşadıkları yere göre değişim gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan İlişkisiz Grup t Testi sonucuna göre; katılımcıların sosyal iyi oluş düzeyi aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,384$; $P>0,50$). Diğer deyişle; aile yanında yaşayan ve aileden ayrı yaşayan öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeyleri herhangi bir farklılık göstermemektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde; üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşları arasındaki ilişkilere dair elde edilen sonuçlar verilir tartışılmış ve bu tartışma sonucunda da belli başlı öneriler getirilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu başlık altında, yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen sonuçlar ve tartışmalar verilmiştir.

5.1.1. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşları arasındaki İlişkilere ve Yordayıcı Etkilere Dair Tartışmalar

Yapılan analizler incelendiğinde, öğrencilerin ahlaki olgunluk puanları ile psikolojik iyi oluş puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülürken aynı zamanda öğrencilerin ahlaki olgunluk puanları ile sosyal iyi oluş puanları arasında da pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Başka bir deyişle, öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arttıkça hem psikolojik iyi oluş hem de sosyal iyi oluşları anlamlı düzeyde artış göstermektedir. Araştırmanın bir diğer bulgusu olarak; basit doğrusal regresyon analizi sonucunda, ahlaki olgunluk puanlarının üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Yine yapılan basit doğrusal regresyon analizi neticesinde, ahlaki olgunluk puanlarının üniversite öğrencilerinin sosyal iyi oluş puanlarını da anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Tüm bu bulgular üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunlukları ile psikolojik iyi oluşları ile sosyal iyi oluşları arasındaki anlamlı ilişkilere işaret etmektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte bir çalışma olduğu görülmüştür. Demir-Çelebi ve Sezgin (2015) lise öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarında öğrencilerin ahlaki olgunlukları ile iyi oluşları arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmektedirler.

Ahlaki olgunluk, bireyin hem kendi davranışlarını şekillendiren hem de başkalarıyla olan ilişkilerini düzenleyen bir olgu olarak ele alınabilir. Kişi kendi değer yargılarına uygun davranışlar sergilediğinde kendini daha hissetmektedir. Bu bir bakıma süperegoya doyum sağlatarak vicdani olarak kişinin rahatlamasına neden olarak savunma mekanizması gibi işlev görebilir. Dolayısıyla bireyin ahlaki olgunlukla tutarlı davranışları psikolojik olarak daha iyi hissetmesine neden olacaktır. Bu bakış açısıyla araştırmada elde edilen sonuçların beklendik sonuçlar olduğu öne sürülebilir. Öte yandan ahlaki olgunluk bireyin toplum içinde kabulünü de kolaylaştıran bir olgu olarak düşünülebilir. Şöyle ki, kişinin ahlaki olgunluğu içinde bulunduğu kültürün beklentilerine göre şekillendirmektedir. Kişi çevrenin kültürel değerleriyle uyumlu davranışlar sergilediğinde doğal olarak toplumda daha fazla kabul görür. Bunun da kişinin sosyal bakımından iyi oluşunu olumlu etkilemesi beklenir. Bu çerçeveden ele alındığında, öğrencilerin ahlaki olgunlukları ile sosyal iyi oluşları arasındaki pozitif ilişkinin de beklendik bir sonuç olduğu söylenebilir.

5.1.2. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar

Bu başlık altında, üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşlarının cinsiyet, yaş, yaşamın çoğunu geçirdikleri yer, doğup büyüdüğü coğrafi bölge, gelir düzeyi ve yaşadıkları yer değişkenlerine göre farklılaşma durumuna ilişkin sonuç ve tartışmalara yer verilmiştir.

5.1.2.1. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar

Araştırmaya katılan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan istatistiksel sonucuna göre; kadın öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri erkek öğrencilerden daha yüksek olarak bulunmuştur.

Cinsiyet, literatür araştırmalarının büyük bir kısmında olduğu gibi ahlaki olgunluk konusunda da en çok üzerinde durulan değişkenlerden biridir. Alandaki, aşağıda belirtilmiş olan, çalışmalar göz önünde bulunudurulduğunda cinsiyet ve ahlaki olgunluk ilişkisi üzerine farklı sonuçlar ortaya konulmuştur. Bir kısım araştırmalarda ahlaki olgunluğun cinsiyete göre farklılaştığı ifade edilirken, diğer araştırmalarda ise cinsiyet değişkeni ile farklılaşmalar olmadığı sonucu elde edilmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde, şengün (2008: 124), Kakcı (2009: 99), Aydın ve Kaya (2011: 24), Kardaş (2013: 61), Bakioğlu (2013: 68), Çelebi (2014: 41), Aktaş & Kartopu (2016: 130) ve Alkal (2016: 51), “bireylerin ahlaki olgunluk düzeylerinin cinsiyete göre değiştiğini ortaya koymuşlardır”. Yapılmış olan bu araştırmalar sonucunda da kadın öğrencilerin ya da kadınların ahlaki olgunluk düzeyleri erkek öğrenci ya da erkeklerin ahlaki olgunluk düzeylerine göre daha yüksek olarak bulunmuştur. Yapılmış olan yukarıdaki araştırmaların sonuçları ile yapmış olduğumuz araştırma sonuçlarının tutarlı olduğu görölmektedir. Sadece Adıgüzel (2017: 6)’in yaptığı araştırmada “erkek öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri kız öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinden daha fazla çıkmıştır”. Ayrıca Dilmaç (1999: 81), Keskinöğlu (2008: 71), Yüksel (2012: 73), ekin (2013: 1041), Bulut (2014: 83), Yeşilkayalı (2014: 92), Demirci (2014: 75) Seyrek (2014: 64), ve Ünal (2016: 57-59)’ın yaptığı araştırmalarda “cinsiyet ile kişinin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında önemli bir ilişki ortaya çıkmamıştır”. Tüm bu farklı bulgulardan hareketle, kişinin ahlaki olgunluklarında sadece cinsiyetin tek başına yeterli bir değişken olmadığı, başka değişkenler ile cinsiyetin anlam kazandığı ileri sürülebilir.

Öte yandan araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini görebilmek amacıyla yapılan analizlere göre kadın öğrencilerin psikolojik iyi oluşları erkek öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Aşağıda verilmiş olan ilgili literatür incelendiğinde kadınların psikolojik iyi olma düzeyleri açısından erkeklerden daha fazla puanları olduğunu destekleyen çalışmalar görölmüştür (Anlı, 2011; Cooper, Okamura ve McNeil, 1995; Gürel, 2009; Karabeyeser, 2013; Özden, 2014; Sandıkçı, 2014; Topuz, 2013). literatürde yapılan bu çalışmalarda kadınların psikolojik iyi olma düzeylerinin erkeklerden anlamlı olarak daha fazla olduğunu saptanmıştır. Buna paralel olarak Ryff (1995) da kadınların psikolojik iyi olma alt boyutlarından diğerleriyle olumlu ilişkiler ve kişisel gelişim alt boyutları düzeylerinin anlamlı olarak erkeklerden daha fazla

olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bahsi geçen araştırmaların bulguları ile bu araştırmanın bulguları örtüşmektedir. Ayrıca bu bulgunun elde edilmesinde; kadınların sosyal iletişim becerilerinin erkeklerden daha fazla olmasının, problemlerini paylaşma ve daha duygularını kolaylıkla ifade etmelerinin etkili olduğu ileri sürülebilir.

Yapılan analizlere bakıldığında; araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeylerinin cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan analizlere göre öğrencilerin sosyal iyi oluşları cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır. Alan ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer şekilde sonuca ulaşan araştırmalar olduğu görülmektedir (Kaya, 2013; Yurcu ve diğerleri, 2015). Bu çalışmalardan bir tanesi Kaya (2013) tarafından 352 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen, cinsiyet ile sosyal iyi olma üzerinde anlamlı bir fark ortaya koymadığı neticesine ulaşılan çalışmadır. Buna benzer şekilde Yurcu ve diğerlerinin (2015) çalışmasında da cinsiyet ile sosyal iyi olma arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı neticesine varılmıştır. Bu nedenle var olan çalışma sonuçlarının da (Kaya, 2013; Yurcu ve diğerleri, 2015) yapılan tez çalışması ile uyumlu olduğu yani cinsiyetin sosyal iyi olma üzerinde bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Bu araştırma üniversite öğrencileri ile yürütülmüştür. Üniversite ortamı kadın ve erkek öğrencilerin sosyalleşmesini kolaylaştıran pek çok sosyal olanakları içermektedir. Dolayısıyla kadın ve erkek öğrencilerin sosyal iyi oluşlarının cinsiyetlerine göre değişmemesinde, araştırmadaki grubun üniversitelerde okuyan öğrenciler olması ile ilgili olabileceği düşünülmektedir.

5.1.2.2. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Yaşlarına Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan istatistiksel analizler sonucunda, öğrencilerin ahlaki olgunluklarının yaşlarına göre bir değişim göstermediği belirlenmiştir. Literatüre bakıldığında, Şengün (2007) tarafından yapılmış olan çalışmada “lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür”. Kacıcı (2009)’nın ortaya koyduğu çalışmada “ahlaki olgunluğun yaş değişkenine bağlı olmadığını, özellikle küçük yaş grubu çocuklardaki ahlaki olgunluğu, yaş unsurunda aramamak gerektiği

görüşünü ortaya koymuştur”. Yıldırım (2014)’ın yaptığı çalışma neticesinde ise “öğrencilerin ahlaki olgunluklarında yaşlarına göre anlamlı bir değişiklik görülmemektedir”. Demirci (2014)’ de “521 öğretmen üzerinde gerçekleştirdiği ahlaki olgunluk ve dindarlık ilişkisi konulu tezinde yaş değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır”. Ünal (2016)’da çalışmasında “megakentlerde ve küçük şehirlerde yaşayan bireylerin ahlaki olgunlukları ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını görmüştür”. Yaş aralığı olarak 20 ile 50 yaş arasındaki kişiler üzerinde yapılan araştırmanın, neticesinde de yaş değişkeni arasında anlamlı sonuç bulunamamıştır. Son dönemlerde yapılan çalışmalarda farklılaşmaların görülmeşi, günümüzde yaş faktörünün ahlaki olgunlukla ilişkisinin olmadığı yönünde açıklanabilir. Çünkü alanda yapılmış çalışmalara bakıldığında farklı yaş seviyelerinde yapılan çalışmalarda yaş ile ahlaki olgunluk ilişkisinde anlamlı bir neticeye varılamamıştır. Elde edilen bu veriler araştırma bulgusunu desteklemektedir. Bu sonuçlara karşın, Alkal (2016: 53), Bakioğlu (2013: 87), Kardeş (2013: 66)’ da “çeşitli yaş seviyelerindeki öğrenciler üzerinde yapmış olduğu araştırmalarında öğrencilerin yaşa göre ahlaki olgunluklarında anlamlı düzeyde farklılığın olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır”. Özetle, alandaki çalışmaların büyük bir kısmı ahlaki olgunluğun yaşa göre değişmediğini ifade etmekte ve bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir.

Yapılan istatistiksel analizlere göre, öğrencilerin psikolojik iyi oluş puanlarının yaşlarına göre anlamlı bir değişim olup olmadığını saptamak amacıyla uygulanan analiz sonucunda, öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarının da yaşlarına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu araştırmanın bulgusundan farklı bir bulgu olarak; Girgin (2018) araştırmasında üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşlarının yaşlarına göre değiştiğini yaş arttıkça psikolojik iyi oluşun da arttığını ifade etmektedir.

Öğrencilerin sosyal iyi oluş puanlarının yaşlarına göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediğini saptamak amacıyla uygulanan istatistiksel analizler sonucunda, öğrencilerin sosyal iyi oluşlarının da yaşlarına göre bir farklılık göstermediği görülmüştür. İlgili alan literatürü incelendiğinde, öğrencilerin sosyal iyi oluşlarını yaşlarına göre ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak daha önce de değinildiği gibi, bu araştırmadaki kişilerin tamamının üniversite öğrencileri olması ve üniversite

hayatının öğrencilerin sosyalleşmesine olanak tanınmasında bu bulgunun etkili olduğu ileri sürülebilir.

5.1.2.3. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar

Yapılan analizlere göre, öğrencilerin ahlaki olgunlukları yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre değişmediği; öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analiz sonucuna göre saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde üniversite öğrencilerin ahlaki olgunlukları ile yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yeri arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıdaki araştırmaların neticelerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Şengün (2008) tarafından yapılan araştırmada, yaşamının çoğunu köy ya da kasabalarda geçiren lise öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri, yaşamın çoğunu şehirde geçiren lise öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyinden fazla olduğu tespit edilmiştir. Kaya ve Aydın (2011) tarafından yapılan araştırmada, “üniversite öğrencileri ahlaki olgunlukları ile yaşadıkları yer arasında önemli değişiklik tespit edilememiştir”. Günümüzde internetin hayatımıza çok fazla girmiş olması ve buna bağlı olarak deyim yerindeyse dünyanın mega bir köy haline gelmiş olmasının bu bulguda etkili olduğu ileri sürülebilir. Şöyle ki, insanlar artık internet yoluyla birçok farklı kültüre, yaşantıya erişebilmekte ve sadece kendi fiziksel çevreleri ile etkileşim kurmayıp dünyadaki tüm kültürlerle etkileşime geçebilmektedir. Dolayısıyla yaşanan yer görece önemini kaybetmektedir.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin psikolojik iyi oluş puanlarının yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla analiz sonucunda, öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde psikolojik iyi oluşu kişilerin doğup büyüdüğü yere göre ele alan bir araştırma ile karşılaşılmamıştır. Bu bulgunun elde edilmesinde, yine örneklemin üniversite öğrencilerinden oluşmasının etkili olduğu ileri sürülebilir. Şöyle ki, üniversite öğrencileri ergenlik döneminin fırtınalı evresini geçirmiş, kimliklerinin büyük kısmını şekillendirmiş ve üniversite ile geldikleri yeni ortamlarda kendilerini ifade etmeye olanak bulabilmiş bir gruptur. Bu nedenle psikolojik iyi oluşlarının

doğup büyüdüklere yere göre değil de mevcut yaşadıkları yere göre biçimlendiği düşünülebilir.

İlgili istatistiksel analizler incelendiğinde, öğrencilerin sosyal iyi oluş puanlarının yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını görebilmek amacıyla uygulanan istatistiksel analiz sonucunda, öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeylerinin de yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre değişmediği görülmüştür. Konuyla ilgili alan literatürü tarandığında bireylerin sosyal iyi oluşlarını doğup büyüdüklere yere göre inceleyen bir araştırmaya ulaşılamamıştır.

İlgili analizlere göre, öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının doğup büyüdüklere coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizlere göre, öğrencilerin ahlaki olgunlukları doğup büyüdüklere coğrafi bölgelere göre değişmemektedir. Ahlaki olgunluk ile kişinin yaşadığı coğrafi bölge değişkenini inceleyen bir araştırma da bulunamamıştır.

Yapılan istatistiksel analizlere göre, öğrencilerin psikolojik iyi oluş puanlarının doğup büyüdüklere coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin doğup büyüdüklere coğrafi bölgelere göre değişmediği görülmüştür. Kişilerin yaşadıkları coğrafi bölge ile psikolojik iyi oluşlarını değerlendiren bir araştırmaya da rastlanmamıştır. Ancak, kişilerin psikolojik iyi oluşlarında coğrafi bölgenin etkisinden ziyade başka değişkenlerin etkili olmasının bu bulguda etkili olduğu ileri sürülebilir.

Yapılan analizler incelendiğinde; öğrencilerin sosyal iyi oluş puanlarının doğup büyüdüklere coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeylerinin de doğup büyüdüklere coğrafi bölgelere göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Alan literatürü incelendiğinde sosyal iyi oluşun yaşanılan coğrafi bölge değişkenine göre ele alındığı bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

5.1.2.4. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Doğup Büyüdükleri Coğrafi Bölgeye Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar

İlgili analizlere göre, öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının doğup büyüdükleri coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizlere göre, öğrencilerin ahlaki olgunlukları doğup büyüdükleri coğrafi bölgelere göre değişmemektedir. Ahlaki olgunluk ile kişinin yaşadığı coğrafi bölge değişkenini inceleyen bir araştırma da bulunamamıştır.

Yapılan istatistiksel analizlere göre, öğrencilerin psikolojik iyi oluş puanlarının doğup büyüdükleri coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin doğup büyüdükleri coğrafi bölgelere göre değişmediği görülmüştür. Kişilerin yaşadıkları coğrafi bölge ile psikolojik iyi oluşlarını değerlendiren bir araştırmaya da rastlanmamıştır. Ancak, kişilerin psikolojik iyi oluşlarında coğrafi bölgenin etkisinden ziyade başka değişkenlerin etkili olmasının bu bulguda etkili olduğu ileri sürülebilir.

Yapılan analizler incelendiğinde; öğrencilerin sosyal iyi oluş puanlarının doğup büyüdükleri coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeylerinin de doğup büyüdükleri coğrafi bölgelere göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Bireylerin sosyal iyi oluşları aslında yaşanan coğrafi bölgeden etkilenmemektedir. Çünkü günümüzde internet, kitle iletişim araçları gibi yollar ile farklı bireyler ve kültürler artık iç içe geçmiş durumdadır. Bu nedenle sosyal iyi oluş günümüzde artık sadece yüzyüze ilişkilerle değil sanal ortamlardan da etkilenen bir değişkendir. Bu çerçevede ulaşılan bulgunun beklendik bir bulgu olduğu ileri sürülebilir. Alan literatürü incelendiğinde sosyal iyi oluş değişkeni ile yaşanan coğrafi bölge değişkeninin ele alındığı bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

5.1.2.5. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Gelir Düzeylerine Göre Farklaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar

Araştırmaya katılan katılımcıların ahlaki olgunluk derecelerinin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlere göre, öğrencilerin ahlaki olgunluklarının gelir düzeylerine göre değiştiği görülmüştür. Bu sonuçlara göre; orta gelir düzeyinde olan öğrencilerin, düşük gelir düzeyinde olan öğrencilerden daha fazla oranda ahlaki olgunluğa sahip oldukları belirlenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunlukları ile aylık gelir durumları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçlarının değişiklik gösterdiği görülmüştür. Şengün (2008)'ün yapmış olduğu çalışmada “ekonomik olarak ailesinin durumunu ortalamanın altında gören öğrencilerin ahlaki olgunluk puan ortalamaları, ekonomik olarak ailesinin durumunu zengin olarak gören öğrencilerin ahlaki olgunluk puan ortalamalarına kıyasla daha fazla olduğu neticesine ulaşılmıştır”. Bakioğlu (2013)'nin yapmış olduğu çalışmada ise “katılımcıların ahlaki olgunluk puanlarına göre gelir düzeyi incelendiğinde, gelir seviyesi zayıf olanların lehine anlamlı farklılık olduğu ortaya konmuştur”. Gümüş (2015: 78) ve Alkal (2016: 63)'in yaptıkları araştırmalarda da benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda ise değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir. Başka araştırmalarda ve bu araştırmanın bulgularında farklı bulguların var olduğu görülmektedir. Ahlaki olgunluk ailenin çocuk yetiştirme tutumları, çocuğa önce ailede sonra okullarda yüklenen ahlaki yargıların içeriği gibi daha temel değişkenlerle ilgili olabilir. Kaldı ki ahlaki olgunluk bir kişilik özelliği olarak düşünüldüğünde daha çok çocukluk dönemi ile alakalı olduğu ileri sürülebilir. Ailenin gelir düzeyi ise ahlaki olgunlukta belirleyici bir değişken olmayabilir.

Yapılan istatistiksel analizler ele alındığında, öğrencilerin psikolojik iyi oluş derecelerinin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir değişiklik olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda, katılımcıların psikolojik iyi oluşlarının gelir düzeylerine göre değiştiği görülmüştür. Bu sonuçlara göre; orta gelir düzeyinde olan öğrencilerin, düşük gelir düzeyinde olan öğrencilerden daha yüksek oranda psikolojik iyi oluşa sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca yüksek gelir düzeyinde olan

öğrencilerin de düşük gelir düzeyinde olan öğrencilerden daha yüksek oranda psikolojik iyi oluşa sahip oldukları saptanmıştır. Kişinin maddi gelir düzeyi, başka bir ifadeyle refah düzeyinin psikolojik iyi oluşları ile ilişkili olması beklendiği bir bulgu olarak yorumlanabilir. Bireyin yüksek gelir düzeyine veya kendi ihtiyaçlarını giderecek orta gelir düzeyine sahip olması iyi hissetmesi için bir ön koşul olarak da kabul edilebilir. Ekonomik zorluklar kişinin baş etmesi gereken ciddi bir soruna dönüşerek psikolojik bakımdan olumsuz etkilenmesine neden olacaktır. Tüm bu açıklamalar ışığında, araştırmanın bu bulgusunun beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir.

İlgili analizler incelendiğinde, öğrencilerin sosyal iyi oluş derecelerinin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir değişiklik olup olmadığını belirlemek için yapılan analizlerin sonuçlarına göre, öğrencilerin sosyal iyi oluşları gelir düzeyine göre bir değişim göstermemektedir. Sosyal olma, ilişkilerin sağlıklı olması durumu kişinin gelir düzeyinden bağımsız bir olgu olarak değerlendirilebilir. Kaldı ki insanların daha çok kendi gelir düzeyine yakın olan kişilerle sosyal etkileşim kurdukları bilinmektedir. Bu bağlamda, birey hangi gelir düzeyinde olursa olsun bir şekilde sosyal ilişki geliştirebilmesinin bu bulguda etkili olduğu söylenebilir.

5.1.2.6. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal İyi Oluşlarının Yaşadıkları Yere Göre Farklaşmasına Yönelik Sonuç ve Tartışmalar

Araştırmaya katılan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin yaşadıkları yere göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan istatistiksel analiz sonucuna göre; aile yanında ve aileden ayrı yaşayan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri değişmemektedir. İlgili literatür ele alındığında konuyla ilgili yapılmış doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Zaten ahlaki olgunluğun kişinin yaşadığı yere göre değişmesi beklenen bir durum değildir. Daha önce de değinildiği gibi ahlaki olgunluk çoğunlukla çocukluk döneminde temellenen bir olgudur. Bu araştırma ise genç yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencileri ile çalışılmıştır. Bireyin bu döneme kadar ahlaki kavramları oluşmuştur. Özetle ahlaki olgunluğun bireyin yaşadığı yere göre değişmemesi beklenen bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

İstatistiksel analizler ele alındığında, araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarının düzeylerinin yaşadıkları yere göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucuna göre, aile yanında yaşayan öğrencilerin psikolojik iyi oluşları aileden ayrı yaşayan öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Araştırmada elde edilen bu bulgu son derece anlamlı bulunmuştur. Ailesi yanında yaşamamanın üniversite öğrencileri için sağladığı bir çok avantaj bulunmaktadır. Bunlar; maddi anlamda daha az gideri olması nedeniyle ekonomik zorluklar yaşamama, silenin sosyal ve psikolojik desteğini yanında hissetme, ev idaresi gibi sorumlulukları üstlenmeye gerek duymama gibi avantajlar olarak sıralanabilir. Dolayısıyla buna benzer avantajlar bireyin psikolojik iyi oluşunu pozitif yönde etkilemektedir. Bu varsayımlardan hareketle elde edilen bulgunun beklendiği bir bulgu olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeylerinin yaşadıkları yere göre değişip değişmediğini belirlemek için yapılan analiz sonucuna göre; aile yanında ve aileden ayrı yaşayan öğrencilerin sosyal iyi oluş düzeyleri herhangi bir farklılık göstermemektedir. İster aile yanında olsun ister öğrenci evi yurt gibi diğer yerlerde yaşıyor olsun üniversite öğrencilerinin zamanlarının büyük çoğunluğunu üniversite ortamında geçirdikleri bilinmektedir. Bu nedenle sosyal ihtiyaçların ağırlıklı olarak üniversite ortamında giderildiği ve bireyin sosyalleşmesinde kaldığı yerin etkili olmayan bir değişken olduğu ileri sürülebilir. Ayrıca alanda bu konuyla ilgili yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır.

5.2. Öneriler

Bu başlık altında araştırmanın bulguları çerçevesinde alan çalışanlarına, başka araştırmacılara yönelik getirilen öneriler verilmiştir.

1. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri ile hem psikolojik iyi olma hem de sosyal iyi olmaları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bu bulgudan hareketle; çocukların ahlaki yargılarının geliştirilmesinde ailelere büyük görev düştüğü, çocuk yetiştirirken sağlıklı ahlaki yargıların oluşturulmasının önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle konuyu ele alan aile çalışmalarının yapılmasının yararlı olacağı önerilebilir.

2. Ailenin sadece erken çocukluk döneminde değil çocuk okula başladıktan sonra da çocuğun ahlaki gelişiminde etkisi büyüktür. Okul döneminde ise çocukların ahlaki yargılarının gelişmesinde bir diğer etkili kişi olan öğretmen devreye girmektedir. Bu bağlamda okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında hem ailelerle hem de öğretmenlerle konu ile ilgili yapılacak müşavirlik (konsültasyon) çalışmalarının önemli ve gerekli olduğu söylenebilir.
3. Ahlaki olgunluğun bireyin hem psikolojik hem de sosyal yaşamında önemli olduğu bulgusundan hareketle, bireyin ahlaki olgunluğunda etkisi olduğu açık olan sosyal medya, televizyon gibi kitle iletişim araçlarındaki yayınların, oyunların vb. ahlaki yargıları olumlu etkileyecek şekilde olmasının da önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle medyadaki yayınların bu değişken bağlamında da denetlenmesi gerektiği önerilebilir.
4. Araştırmanın bulguları tartışılırken bireyin doğup büyüdüğü yer, yaşadığı coğrafi bölge ve yaşadıkları yer gibi değişkenlerle bu araştırmanın değişkenlerini inceleyen araştırmaların olmadığı görülmüştür. Bu nedenle konuyu bu tür demografik değişkenlerle de inceleyen araştırmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
5. Araştırmanın değişkenleri olan ahlaki olgunluk, psikolojik iyi oluş ve sosyal iyi oluşla ilgili cinsiyet, yaş, gelir düzeyi gibi demografik değişkenler bakımından alanda birbirinden farklı bulgular ortaya koyan araştırmalar olduğu belirlenmiştir. Bu durumdan hareketle, araştırmanın değişkenlerini etkileyen olguları derinlemesine inceleyecek nitel araştırmaların yapılmasının alanı zenginleştireceği düşünülmektedir.
6. İleride konuyla ilgili yapılacak araştırmalarda bu araştırmanın bağımsız değişkenlerinin dışında, aile tutumları, doğum sırası, kardeş sayısı, anne babanın eğitim düzeyi, okudukları fakülteler gibi başka değişkenlerin de incelenmesinin ilgili alana önemli kazanımlar getireceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeyleri İle Genel Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*. 5(1): 1-17.
- Akın, A. (2013). *Güncel Psikolojik Kavramlar 1. Pozitif Psikoloji*. (ed), İstanbul Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları, :23-58.
- Aktaş, H. ve Kartopu, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Eğilimlerine Göre Ahlaki Olgunluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(35): 121-143.
- Alkal, A. (2016). *Ahlaki olgunluğun yordanmasında kişilik özelliklerinin ve bazı değişkenlerin etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Altunışık, R., vd. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (6. Bs.), İstanbul: Sakarya Yay.
- Anlı, G. (2011). *Kendini sabotaj ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Arthaud-Day, M. L., vd. (2005). *The subjective well-being construct: a test of its convergent, discriminant, and factorial validity*. *Social Indicators Research* 74: 445–476
- Aydın, A. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aydın, C. ve Kaya, M. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Dini İnanç İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 30: 15-42.
- Aydın, M. Z. (2003). *Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bakioğlu, F. (2013). *Kültürler arası tolerans ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi).
- Bandura, A. (2002). Selective moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of moral education*, 31, 102.

- Baston, C. Daniel. Patricia Schoenrade – W. Larry Ventis (1993) Religion and Individual, New York: Oxford University Pres, :62
- Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Berkovitz, L. (1964). *The Development Of Motives And Values In The Child*, New York: Basic Books.
- Bulut, İ. (2014). İDKAB Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik ve Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Üzerine Kelam Dersinin Etkisi. *Kelam Araştırmaları Dergisi*. 12(2): 55-100.
- Cevizci, A. (2008). *Etiğe Giriş*, (2. bs.) İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cooper, H., Okamura, L. ve McNeil, P. (1995). Situation and Personality Correlates of Psychological Well-Being: Social Activity and Personel Control. *Journal of Research in Personality*, 29: 395-417.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çağdaş, A., Seçer, Z. ve Arı, R. (2002). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*. Ankara: Nobel.
- Ceylan, İ. (2013). *Pozitif Psikoloji Yaklaşımıyla Mü'min İnsanın Kişilik Özellikleri* (Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çekin, A. (2013). Öğretmen Adaylarının Ahlaki Olgunluk Düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 21(1): 1035-1048.
- Çelebi, Ç. D. (2014). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları ile ahlaki olgunluk seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- CEYLAN, İ.(2013). Pozitif Psikoloji Yaklaşımıyla Mü'min İnsanın Kişilik Özellikleri (Yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çileli, M. (1986a). *Ahlak Psikolojisi ve Eğitimi*. Ankara: V Yayıncılık.
- (1986b). *Ahlak Psikolojisi ve Eğitimi*. Ankara: V Yayıncılık. :49

- Demirci, E. (2014). *Ahlaki olgunluk ve dindarlık arasındaki ilişki* (Doktora Tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden alınmıştır.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95(3): 542-575.
- (2009a). *The Science of Well-Being: The Collected Works of Ed Diener*.
London: Springer Science+Business Media B.V.: 11-58
- Diener, E., Suh, E., ve Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being.
Indian Journal of Clinical Psychology, 24(1), 25-41.
- Diener, E., vd. (1999). Subjective Well-Being: Three Decades of Progress.
Psychological Bulletin, 125(2): 276-302.
- Dilci, T. (2014). *Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: İdeal Yayıncılık.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölççeği ile eğitimin sınanması* (Yüksek Lisans tezi).
- Draz, M. Abdullah. (1993). *Kuran Ahlakı*. Çev.: Emrullah Yüksel ve Ünver Günay.
İstanbul: İz Yay.
- Durkheim, E. (1951). *Suicide*. New York: Free Press.
- Erdem, H. (2003). *Ahlak Felsefesi*. Konya. Hü-Er Yayınları.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erikson, E. H. (1970). Reflections On The Dissent Of Contemporary Youth.
International Journal of Psychoanalysis, 51: 11-22.
- Ersanlı, K. (2012). *Davranışlarımız*, Ankara: Bileşik Dağıtım Yayınevi.
- Eryılmaz, A. (2014). *Herkes İçin Mutluluğun Başucu Kitabı: Teoriden Uygulamaya Pozitif Psikoloji*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Freud, Sigmund. (1994). *Psikanalize Yeni Giriş Dersleri* (S. Budak, Çev.) (1. bs.).
Ankara: Öteki Yay.
- (1997). *Psikanalitik Kurama Giriş* (Y. Akvardar, vd., Çev.). İstanbul: Mepev Yay.
- (1997a). *Psikanaliz Üzerine* (A. A. Öneş, Çev.) (9. bs.) İstanbul: Say Yay.
- Gallagher, M. W. ve Lopez, S. J. (2007). Curiosity and Well-Being. *The Journal of Positive Psychology*, 2(4): 236-248.

- Gamble, D. N. (2012). Well-Being in a Globalized World: Does Social Work Know How To Make It Happen?. *Journal of Social Work Education*, 48(4), 669-689.
- Girgin, Y. (2018). *Üniversite öğrencilerinin yaşam anlamı ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi).
- Göcet Tekin, E. (2014). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma duygusal zekâ ve sosyal iyi olma düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Gümüş, E. (2015). *Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına göre ortaokul öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeyi ile cinsiyet rollerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gürel, N. A. (2009). *Düşünme stilleri ve cinsiyetin psikolojik iyi olma hali üzerine etkileri* (Yüksek Lisans Tezi), Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Habermas, J. (1982). "A Reply to my Critics". In J. B. Thompson and D. Held (Eds). *Habermas: Critical Debates*. Cambridge, MA: MIT Press. :219-283.
- Hefferon, H. ve Boniwell, I. (2014). Çev. Ed. T. Doğan, *Pozitif Psikoloji Kuram, Araştırma ve Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- İşgör, Y. İ. (2011). *Üniversite öğrencilerinin muhafazakâr yaşam tarzları ile psikolojik iyi oluşlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- İşgüden, B. , Çabuk, A; (2006). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, *Journal of Social Sciences Institute*, CİLT / 9,Sayı: 16, Aralık.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. (1996). *İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Basım Yayın Dağıtım.
- (1998). *İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.
- Kakcı, K. (2009). *İlköğretim 4. 5. Sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri ile duygu zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi).

- Karabeyeser, M. (2013). *Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumları ve stresli yaşam olaylarına göre psikolojik iyi oluşu* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardaş, S. (2013). *6. Sınıf öğrencilerinin demokratik tutumları ile ahlaki olgunluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Kadıköy ilçesi örneği)* (Yüksek Lisans Tezi).
- Kaya, Ç. (2013). *Sosyal iyi olma ile duygusal dışa vurum arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kaya, M. ve Aydın, C. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Dini İnanç ve Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 30: 15-42.
- Kern, M. L., Benson, L., Steinberg, E. A. ve Steinberg, L. (2016). The EPOCH measure of adolescent well-being. *Psychological Assessment*, 28(5): 586
- Keskinoğlu, M. Ş. (2008). *İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerine uygulanan mesnevi temelli değerler eğitimi programının ahlaki olgunluğa ve saldırganlık eğilimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi).
- Keyes, C. L. (1998). Social Well-Being, *Social Psychology Quarterly*, 61(2): 121-140.
- Keyes, C. L., Shmotkin, D. ve Ryff, C. D. (2002). Optimizing Well-Being: The Empirical Encounter of Two Traditions, *Journal of Personality & Social Psychology*, 82(6): 1007-1022.
- Lickona, T. (1991). *Educating for Character: How School Can Teach Respect and Responsibility*. New York: Bantam Books.
- Neugarten, B. L. (1996). Personality and aging process. In D.A Neugarten (Ed.), *The Meanings of Age: Selected Papers of Bernice L. Neugarten*. Chicago: University of Chicago Press, :270-281.
- Özbek, M. (2016). *Evli bireylerde yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluşlarının çeşitli değişkenlerle incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Özden, K. (2014). *Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluşun psikososyal yordayıcılarının sosyal bilişsel kariyer kuramı açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Polatçı, S. (2011). *Psikolojik sermayenin performans üzerindeki etkisinde iş aile yayılımı ve psikolojik iyi oluşun rolü* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Ryff, C. D. (1989 a). Beyond Ponce De Leon and Life Satisfaction: New Directions In Quest of Successful Ageing, *International Journal of Behavioral Development*, 12(1): 35-55.
- (1989). Happiness Is Everything, Or Is It? Explorations On The Meaning Ofpsychological Well-Being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6): 1069-1081.
- (1995). Psychological Well-Being İn Adult Life. *Current Directions İn Psychological Science*, 4(4): 99-104.
- Ryff, C. D. ve Keyes C.L.M (1995). The Structure of Psychological Well-Being Revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4): 719-727.
- Ryff, C. D. ve Singer, B. H. (1998). The Contours of Positive Human Health. *Psychological Inquiry*. 9(1): 1-28.
- Ryff, C. D. ve Singer, B. H. (2008). Know Thyself And Become What You Are: A Eudaimonic Approach To Psychological Well-Being. *Journal of Happiness Studies*, 9(1): 13-39.
- Ryff, C. D., Singer, B. H. ve Love, G. D. (2004). Positive Health: Connecting Well-Being With Biology. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London*. 359(1449): 1383-1394.
- Ryff, C.D. ve Singer, H.B. (1996). Psychological Well-Being: Meaning, Measurement and Implications for Psychotherapy Research. *Psychotherapy and Psychosomatics Journal*. 65(1), 14-23
- Sandıkçı, M. (2014). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeyleri ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.

- Santrock, J. W. (2012a). *Adolescence – Ergenlik* (M. D. Siyez, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık ----- (2012b). *Adolescence – Ergenlik* (M. D. Siyez, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Seligman, M. E. P. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology, *American Psychologist Journal*, 55(1): 5-14.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Seyrek, D. Ö. (2014). *Akademik personelin ahlaki olgunluk düzeylerine göre duyarlılık durumu* (Yüksek Lisans tezi).
- Shapiro A. ve Keyes C. L. M (2008). Marital Status and Social Well-Being: Are the Married Always Better Off?. *Social Indicators Research*. 88(2): 329-346.
- Sheldon, K., Kashdan, T. B. ve Steger, M. F. (2011). *Designing Positive Psychology: Taking Stock and Moving Forward*. Oxford: Oxford Press.
- Snyder, C. R. ve Shane, J. L. (2007). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*. USA: Sage Publication, :4.
- Steinberg, L. (2013). *Ergenlik*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Şengün, M. (2008). *Lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin bazı kişisel değişkenlerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Şengün, M. ve Kaya, M. (2007). Ahlaki Olgunluk Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(24–25): 51–64.
- Tekin, E. G. (2014). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma duygusal zekâ ve sosyal iyi olma düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Telef, B. B. (2013). Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçeye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3): 374-384
- Topuz, C. (2013). *Üniversite öğrencilerinde özgeciliğin öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi, İstanbul.

- Ünal, G. (2016). *Küçük şehirlerde ve megakentlerde yaşayan bireylerin ahlaki olgunluk düzeyi, yaşam kalitesi ve umutluluk düzeyi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi).
- Yanbastı, G. (1996). *Kişilik Kuramları*, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Yapıcı, A. (2007). *Ruh Sağlığı ve Din, Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*. Adana: Karahan Kitapevi, 1990.
- Yeşilkayalı, E. (2014). *Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile ilköğretim öğrencilerinin ahlaki olgunluk ve hoşgörü eğilimleri arasındaki ilişki* (Doktora Tezi).
- Yurcu, G., Kasalak, M. A. ve Akıncı, Z. (2015). Otel Çalışanlarının Sosyal İyi Olma Algılarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Antalya İli Örneği. *Journal of Tourism Theory and Research*, 1(1): 8-21.
- Yüksel, G. (2012). *İlköğretim öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi).

EKLER

Ek 1- Kişisel Bilgi Formu

Ek 2- Ahlaki Olgunluk Ölçeği

Ek 3- Sosyal İyi Olma Ölçeği

Ek 4- Psikolojik İyi Olma Ölçeği

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli Arkadaşlar,

Elinizdeki ölçekler düzenlenmiş bilimsel bir araştırmaya aittir. Size en uygun seçeneğe (X) koyarak işaretleyiniz. İsim belirtmenize gerek yoktur. Bilgiler yalnızca araştırma amaçlı kullanılacak olup başka hiçbir kişi veya kurum tarafından görülmeyecektir. Araştırmalarımızda kişisel bilgilerin korunması ve özel hayatın mahremiyetinin korunması esastır. Araştırmanın sağlıklı ve geçerli sonuçlara ulaşabilmesi için vereceğiniz cevapların samimi ve doğru olmasının çok büyük önemi bulunmaktadır. Bu aynı zamanda sizin bilime yapacağınız pozitif bir katkı olacaktır. Bu formlarla ilgili özel görüşünüz varsa görüşlerinizi soru kâğıtlarının arkasına okunaklı bir şekilde yazabilirsiniz. Değerli katkılarınız, içten, samimi yanıtlarınız ve ayırdığınız zaman için çok teşekkürler.

Osman SAVAŞ

**Doç. Dr. Durmuş
ÜMMET
(Danışman)**

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü RPD Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Yaş:.....

Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer:

Köy-Kasaba () İlçe-il merkezi () Büyükşehir ()

Doğup büyüdüğünüz coğrafi bölge:

Marmara () Ege () Akdeniz () Doğu Anadolu () Güneydoğu ()
İç Anadolu () Karadeniz ()

Kişisel ekonomik gelir düzeyiniz:

Düşük () Orta () Yüksek ()

Yaşadığınız yer:

Aile yanı () Yurt () Öğrenci evi () Yakının yanı () Diğer ().....

EK 2: Ahlaki Olgunluk Ölçeği

A.O.Ö.

Ahlaki Olgunluk Ölçeğinin Maddeleri	Evet, her zaman	Çoğu zaman	Ara sıra	Çok nadir	Hayır, hiçbir zaman
1. İnsanları severim.					
2. Kötü davrandığımda vicdanım rahatsız olur.					
3. Çevremdeki insanlar bana güvenirlere.					
4. Bana yapılan kötülüğün intikamını alırım.					
5. Yardıma muhtaç insanlara yardım ederim.					
6. Başkalarının mutlu olması için çaba gösteririm.					
7. Başkalarıyla sık sık kavga ederim.					
8. Başkalarının bana yaptığı iyilikleri önemserim.					
9. Hatalı davrandığım zaman özür dilerim.					
10. Başkalarının haklarına saygı gösteririm.					
11. Eşyalarımı başkalarıyla paylaşıyorum.					
12. Küçüklere sevgimi göstermekten çekinmem.					
13. Sabırlı bir kişiyim.					
14. Beni eleştirenlere karşı hoşgörülü davranırım.					
15. Çevremdekilerle alay ederim.					
16. Başkalarının saflığını, kendi çıkarlarım için kullanırım.					
17. Başkalarının mutluluğunu kıskanırım.					
18. Çıkarlarımı korumak için doğru olmayan yolları da denerim.					
19. Kötü davranışlarımı kontrol altında tutarım.					
20. Bana karşı saygısızlık yapanlara aynı şekilde davranmam.					
21. Duygularımı kontrol altında tutabilirim.					
22. Başkalarının hislerine karşı duyarlıyım.					

23. Tanıdığım birinin acı çektiğini duyduğumda ben de üzülürüm.					
24. Çevreyi temiz tutarım.					
25. Başkalarına iftira atmam.					
26. Kötü işlere ortak olmam.					
27. Başkalarının inançlarına saygı gösteririm.					
28. Doğaya zarar vermem.					
29. İnsanların gizli konuşmalarını merak eder, kulak kabartırım.					
30. Söz verdiğimde, sözümde dururum.					
31. Borçlarımı zamanında öderim.					
32. İnsanları incitmekten çekinirim.					
33. Kendi çıkarlarımı ön planda tutarım.					
34. Büyüklere saygılı davranırım.					
35. Doğruluk ve adaletten asla taviz vermem, adil bir kişiyim.					
36. Kibir ve gururdan sakınırım.					
37. Müstehcen (açık-saçık) yayınları okurum veya seyrederim.					
38. Cahil insanları aşağılarım.					
39. Alçak gönüllü birisiyim.					
40. Başkalarıyla olan problemlerime uzlaşma ve barış çerçevesinde çözüm ararım.					
41. Çevremdeki iyi insanları kendime örnek alırım.					
42. İsraftan kaçınırım.					
43. Sorumluluklarımı yerine getirmeye dikkat ederim.					
44. İnanmışım değerleri yaşamaya çalışırım.					
45. Anne-babama karşı gelirim.					
46. Kendimi, başkalarının yerine koyarak onları anlamaya çalışırım.					
47. Büyüklerimin öğütlerini uygulamaya çalışırım.					
48. Kalp kırmamaya dikkat ederim.					

49. Kötülük yapanlara engel olmaya çalışırım.					
50. Küskünleri barıştırmaya çalışırım.					
51. Zayıf ve güçsüzlere merhamet ederim.					
52. Aşırı arzu ve isteklerime engel olmaya çalışırım.					
53. Davranışlarımda tutarlı ve dengeli olmaya çalışırım.					
54. Çevremdekilere anlayışlı ve hoşgörülü davranırım.					
55. Kimseye hakaret etmem.					
56. Başkalarının sırlarını öğrenmeye çalışmam.					
57. Davranışlarım hakkında düşünürüm ve yanlış davranışlarımı düzeltmeye çalışırım.					
58. İyice araştırmadan ve anlamadan karar vermem.					
59. Kesin ve doğru bilgilerle hareket ederim.					
60. Çevremdekilere ikramlarda bulunurum.					
61. Komşularımla iyi geçinirim.					
62. İnsanların zayıflıklarından faydalanırım.					
63. Kendim için istediğim bir şeyi, başkası için de isterim.					
64. Kabalık yapmam.					
65. Çevremdekilere kötü adlar takarım.					
66. Şımarık birisiyim.					

EK 3: Sosyal İyi Olma Ölçeği

SİO

(1) Kesinlikle Katılmıyorum (2) Önemli ölçüde katılmıyorum (3) Çok az katılmıyorum (4) Kararsızım (5) Bazen Katılıyorum (6) Önemli ölçüde katılıyorum (7) Kesinlikle katılıyorum anlamına gelmektedir.							
1. Dünya bana fazla karmaşık geliyor.	1	2	3	4	5	6	7
2. Kendimi hiçbir gruba ait hissetmiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
3. Bana iyilik yapan insanlar karşılığını beklemezler.	1	2	3	4	5	6	7
4. Dünyaya katabileceğim değerli bir şeyler var.	1	2	3	4	5	6	7
5. Dünya herkes için daha iyiye gidiyor.	1	2	3	4	5	6	7
6. Kendimi çevremdeki insanlara yakın hissediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
7. Yaptığım şeylerin çevreme hiçbir yararı yok.	1	2	3	4	5	6	7
8. Dünyada neler olup bittiğine anlam veremiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
9. Hiçbir toplumsal ilerleme olmuyor.	1	2	3	4	5	6	7
10. İnsanlar diğer insanların sorunlarını umursamıyorlar.	1	2	3	4	5	6	7
11. Çevremdeki insanlar benim için bir rahatlık kaynağıdır.	1	2	3	4	5	6	7
12. Yaşadığım çevrede olacakları tahmin edebilmek benim için çok zor değildir.	1	2	3	4	5	6	7
13. İçinde bulunduğum toplum benim gibi insanları için yeterince ilerlemiyor.	1	2	3	4	5	6	7
14. İnsanların nazik olduğuna inanıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
15. Topluma katkı sağlayacak önemli bir şeyim yok.	1	2	3	4	5	6	7

EK 4: Psikolojik İyi Olma Ölçeği

Aşağıda katılıp ya da katılamayacağınız 8 ifade vardır. 1–7 arasındaki derecelendirmeyi kullanarak, her bir madde için uygun olan cevabınızı belirtiniz.

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Kararsızım	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum

P.İ.O.Ö.

1. Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum
2. Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir
3. Günlük aktivitelere bağlı ve ilgiliyim
4. Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum
5. Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim
6. Ben iyi bir insanım ve iyi bir hayat yaşıyorum
7. Geleceğim hakkında iyimserim
8. İnsanlar bana saygı duyar

ÖZGEÇMİŞ

Osman Savaş

Adres: Barbaros Mahallesi 186. Sokak No.1 Daire. 4 Bağcılar/İstanbul

İletişim bilgileri: osmansavas@hotmail.com

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim

Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, 2019, İstanbul

Lisans: Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü, 2011, İstanbul

B. MESLEKİ DENEYİM

2007-2011 Aile şirketinde yönetici

2013-2017 Kendi şirketimde yönetici

2017-.... Kamu yararına vakıfta yönetici

C. PROJELERİ

.....

D. YAYINLARI

.....